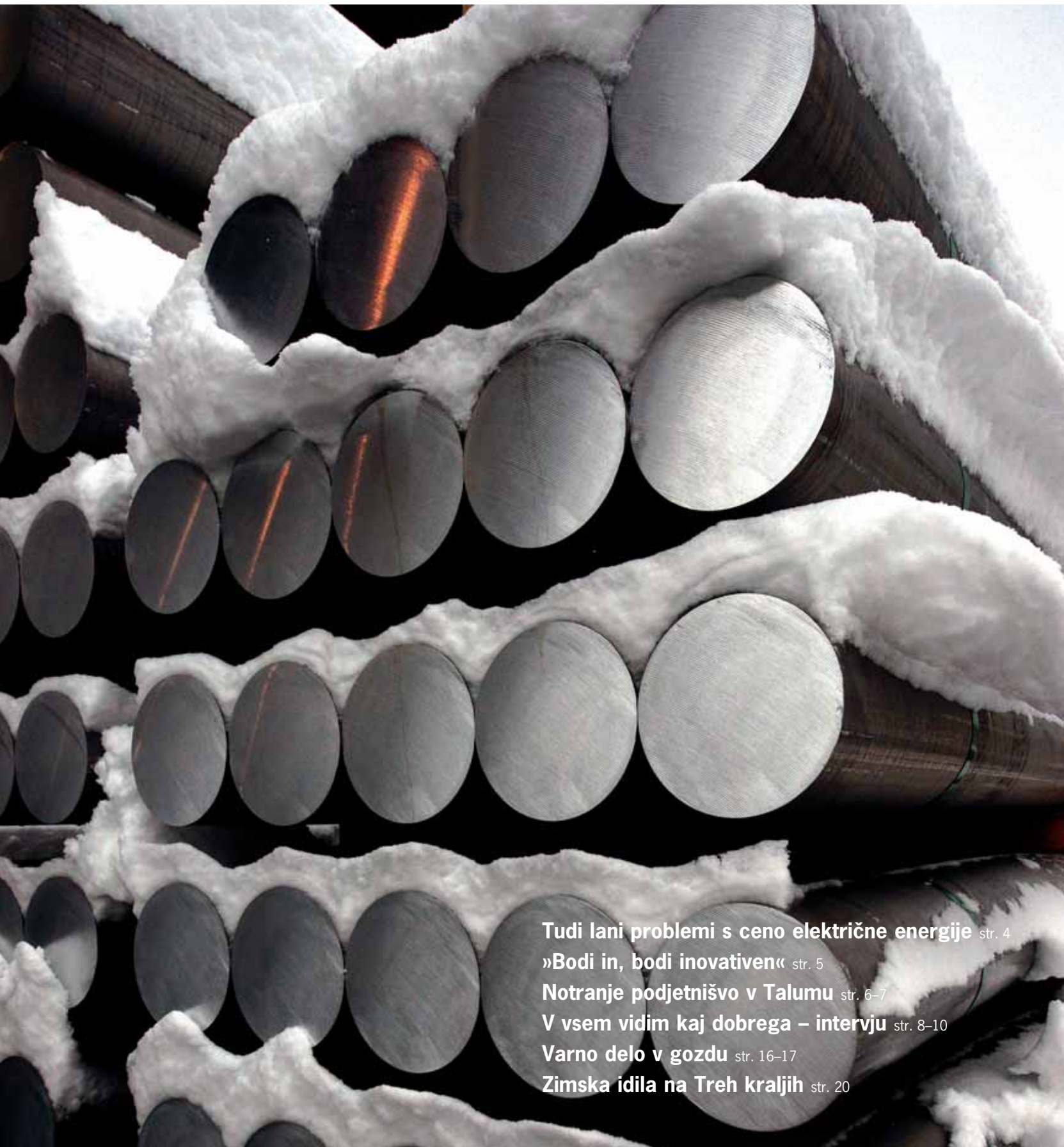

ALUMINIJ

1

Časopis družbe Talum d. d. Kidričevo

JANUAR 2013

Tudi lani problemi s ceno električne energije str. 4

»Bodi in, bodi inovativen« str. 5

Notranje podjetništvo v Talumu str. 6–7

V vsem vidim kaj dobrega – intervju str. 8–10

Varno delo v gozdu str. 16–17

Zimska idila na Treh kraljih str. 20

8–10

11

12

14

15

16–17

18

20

21

22

23

24

Iz vsebine

4 Tudi lani problemi s ceno električne energije

5 »Bodi in, bodi inovativen«

6–7 Notranje podjetništvo v Talumu

8–10 V vsem vidim kaj dobrega – intervju

11 Odpadne baterije in akumulatorji

12 Fotografije meseca

13 Besnenje je jalovo seme ...

14 Trgatev – reportaža

15 Merjenje kegljaških moči ob tovarniškem prazniku

16–17 Varno delo v gozdu

18 Popestrili prednovoletni čas

19 Sliši se petje Talumovih pevcev

20 Zimska idila na Treh kraljih

21 Hladno stiskano konopljeno olje

22 Program skrbi za zdravje ali inovativnost nekoliko drugače

23 Darila z zgodbo

24 Fotoreportaža

25 Salzburški paviljon White Noise

Zaključek EPK

26 Tudi zanj je prišel čas

27 Križanka

Naslovnica: Talum v snegu

Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d. d., Tovarniška cesta 10, 2325 Kidričevo, telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103, e-pošta: darko.ferlinc@talum.si.

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov.

Uredniški odbor: Darko Ferlinc, glavni urednik, Danica Hrnčič, Lilijana Ditrih in Aleksandra Jelušič, članice, ter Srdan Mohorič, član.

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak, oblikovanje: Darko Ferlinc, avtor naslovnice: Srdan Mohorič.

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor, tisk: Bezjak tisk, Maribor.

Plusi in minusi

DARKO FERLINC
GLAVNI UREDNIK

Dnevi okoli novega leta so, med drugim, namenjeni tudi obračunom, planom in pogledom tako v preteklost kot v prihodnost. Iz prejšnjega leta seštevamo pluse in minuse. Več ko je plusov proti minusom, bolje je. Pluse potem nesemo v naslednje leto in pomagajo nam bolje delati in živeti. Kaj pa je z minusi? Minuse pripišemo tistim dogodkom, dejanjem, odločitvam ..., ki niso bili dobri in se ne bi smeli več dogajati. In treba jih je čim prej pozabiti, četudi zanje nismo sami krivi. Vendar ne pozabiti takoj. Iz njih se je vredno kljub vsemu kaj naučiti. Naučiti vsaj to, da napak iz prejšnjega leta v novem ne bomo več ponavljali.

V preteklem letu smo veliko sestankovali. Veliko smo se pogovarjali in iskali poti za uresničitev ciljev, ki smo si jih zadali vsak v svojem delovnem okolju. Cilji so jasno začrtani. Trije stebri razvoja, vrednote, strategija ..., kažejo, da smo na pravi poti. Čeprav je mogoče neprimerno, da se moramo v teh časih, čeprav kriznih, zadovoljiti s tem, da sploh še obstanemo in delamo naprej, je vera v prihodnost še vedno na visoki ravni. In tako mora tudi ostati, kajti brez te vere ni prihodnosti.

Naj se vrnem k našim sestankom in pogovarjanju. Načinu, kako to počnemo, bi sam dal minus. Zdi se mi – to je seveda moje mne-

nje –, da se ne znamo pogovarjati tako, kot bi se lahko in bi se celo morali. Ne rečem, da to velja za vse, za veliko nas pa prav gotovo. V naših dialogih je vse preveč slabe volje, napetosti, skratka negativnosti. Ljudje se včasih po nepotrebnem počutijo ogrožene samo zaradi tega, ker ima nekdo drugačno mnenje. Dogaja se celo, da se včasih nekaj ne zgodi samo zato, ker si dogodka ni izmislil nekdo, ki misli, da je za to poklican.

Mnogim od nas bi morda koristil kak tečaj retorike. Pa niti ne zato, da bi znali bolje govoriti, ampak predvsem zato, da bi znali bolje poslušati, bolje razpravljati. Da bi znali bolje upoštevati drug drugega. Saj bistvo razprave je predvsem v tem, da imaš v njej nasprotnika, ki pa ni tvoj sovražnik. Ima le drugačno mnenje in ti pomaga izoblikovati tvoje lastno mnenje. Iz vseh tistih mnenj lahko na koncu nastane neko novo mnenje, ki ga prevzamemo vsi in je koristno za korak naprej. Potrudimo se in spremenimo ta minus v plus.

Mislím, da je bilo lani veliko več plusov kot minusov. Naj tako ostane tudi v letošnjem letu. Še več, naj bo minusov manj in plusov še več.

Tako, zdaj pa lahko pozabimo na minuse. □

»Da bi znali bolje upoštevati drug drugega.«

Tudi lani problemi s ceno električne energije

Poslovanje skupine Talum v letu 2012

Na poslovanje skupine Talum je v letu 2012 pomembno vplivala cena aluminija na svetovnem trgu. Bila je nižja od cene, ki smo jo za leto 2012 predvideli v Talumu (2.200 USD/t oziroma 1.692 EUR/t). Tako je povprečna borzna cena aluminija, dosežena na Londonski borzi kovin, lani znašala 2.081,27 USD/t oziroma 1.569,28 EUR/t; v dolarjih je bila nižja od načrtovane v Talumu za 16 odstotkov, v evrih pa za 9 odstotkov.

KATJA BIŠKUP

FOTO: SRDAN MOHORIC

Leto 2012 je tudi še eno leto poslovanja, zaznamovano z nedoseganjem konkurenčnih pogojev pri oskrbi z električno energijo kot najpomembnejšo surovino za proizvodnjo primarnega aluminija, kar nam je povzročilo težave z zagotavljanjem likvidnosti.

Obseg proizvodnje elektroliznega aluminija je lani dosegel polno proizvodno zmogljivost. Proizvedli smo **83.278 ton elektroliznega aluminija**, kar je za 241 ton več, kot smo planirali, in hkrati za 11 odstotkov več kot v istem obdobju leta 2011, ko je obseg proizvodnje elektroliznega aluminija dosegel 91 odstotkov proizvodne zmogljivosti. Sicer pa je kljub številnim izklopom elektroliza lansko leto obratovala stabilno. Zaradi pomanjkanja električne energije na trgu je bila izklopljena 51-krat, skupaj pa **59 ur in 39 minut**.

V letu 2012 nam je uspelo zagotoviti, da je oskrba s surovinami v glavnem potekala nemoteno in skladno s potrebami proizvodnje skupine Talum. Ustvarili smo **128.828 ton blagovne proizvodnje proizvodov iz aluminija**, kar je

na ravni planiranega in za 11 odstotkov več od ustvarjenega fizičnega obsega blagovne proizvodnje leta 2011. Nadpovprečno rast blagovne proizvodnje smo v obravnavanem obdobju dosegli z blagovno proizvodnjo drogov, ki je znašala 54.990 ton in je planirano preseгла za 6 odstotkov, ter z blagovno proizvodnjo livarskih zlitin, ki je bila v primerjavi s planirano večja za 1 odstotek. Blagovna proizvodnja rondelic je za planirano zaostala za 5 odstotkov. Blagovna proizvodnja izparilnikov in ulitkov je zaradi manjšega obsega naročil za planiranim obsegom zaostala za 12 oziroma 23 odstotkov.

Fizični **obseg prodaje proizvodov iz aluminija** je lani znašal **130.118 ton** in je bil v primerjavi s planiranim za leto 2012 večji za 1 odstotek, v primerjavi z ustvarjenim v letu 2011 pa večji za 15 odstotkov.

Lansko leto smo ustvarili za **238.478.363 EUR skupnih čistih prihodkov iz prodaje aluminijevih proizvodov**, ki so za 1 odstotek večji od planiranih za leto 2012 in za 2 odstotka večji od

Novi proizvodi v Talum Ulitki

Proizvodi	Ustvarjeno		Plan	Indeksi	
	2012	2011	2012	1 : 2	1 : 3
	1	2	3	4	5
drogovi	43,1	50,4	40,4	86	107
livarske zlitine	36,4	27,7	36,5	132	100
rondelice	17,6	18,2	18,6	96	94
izparilniki, ulitki	1,0	1,8	1,3	55	80
široki trak	1,8	1,8	3,3	97	55
skupaj	100	100	100	100	100

ustvarjenih v letu 2011. Od skupnih čistih prihodkov iz prodaje aluminijevih proizvodov, ustvarjenih v letu 2012, je delež čistih prihodkov iz prodaje aluminijevih proizvodov v izvoz 200.391.103 EUR ali 84 odstotkov, čistih prihodkov, ustvarjenih s prodajo aluminijevih proizvodov doma, pa 38.087.259 EUR ali 16 odstotkov.

Po stanju na dan 31. decembra 2012 je bilo v skupini Talum zaposlenih **1.030 sodelavcev**, kar je le

za 0,4 odstotka manj, kot smo planirali za konec leta 2012. Nove zaposlitve so bile vezane predvsem na zagotavljanje kvote invalidov ter na zaposlovanje sodelavcev, katerih znanje potrebujemo za uresničevanje zastavljenih strateških ciljev v letih od 2012 do 2015. Druge potrebe po delavcih smo reševali predvsem z internim premeščanjem oziroma zaposlovanjem znotraj skupine Talum. ■

»Bodi in, bodi inovativen«

Pred časom smo zapisali, da so neizkoriščene priložnosti na področju nenehnih izboljšav dodatna motivacija za še sistematičnejši in celovitejši pristop. S ciljno usmerjenimi aktivnostmi želimo spodbuditi tako vodje kot zaposlene, da bo nenehno inoviranje postalo način razmišljanja in pomemben steber naše kulture.

MAG. KARMEN JOŠT

Upam si videti

Poglejmo, kaj lahko izboljšamo v delovnem procesu. V vsakem delovnem okolju obstajajo področja, ki nas ovirajo pri vsakdanjem delu in za katera menimo, da bi jih bilo možno opravljati drugače (učinkoviteje, varneje, z nižjimi stroški itd.).

Upam si misliti

Pomislimo, kje in kako lahko izboljšamo delovni proces. Ni takšne pomanjkljivosti v delovnem procesu, ki ni zadosti pomembna, da je ne bi odpravili.

Upam si predlagati

Predlagajmo svojo rešitev, dajmo svoj predlog. Nobena ideja ne sme biti preslišana, vsak predlog mora biti obravnavan, predlagatelj mora biti seznanjen s končno odločitvijo.

Upam si prispevati

Prispevajmo svoj delež k razvoju Taluma in sodelujmo pri ustvarjanju boljše prihodnosti.

Inovativnost je več kot ustvarjalnost:

- Inovativnost je naša konkurenčna prednost.
- Inovativnost je razvoj obstoječih in gradnja novih dejavnosti.
- Inovativnost je velika tolerantnost do tveganja in sprememb – ni vsakdo zmagovalec.
- Inovativnost je naša strateška prioriteta. ■

Število prijavljenih predlogov

	Odobreni predlogi	Zavrjeni predlogi
2009	64	4
2010	289	22
2011	175	18
2012	259	23

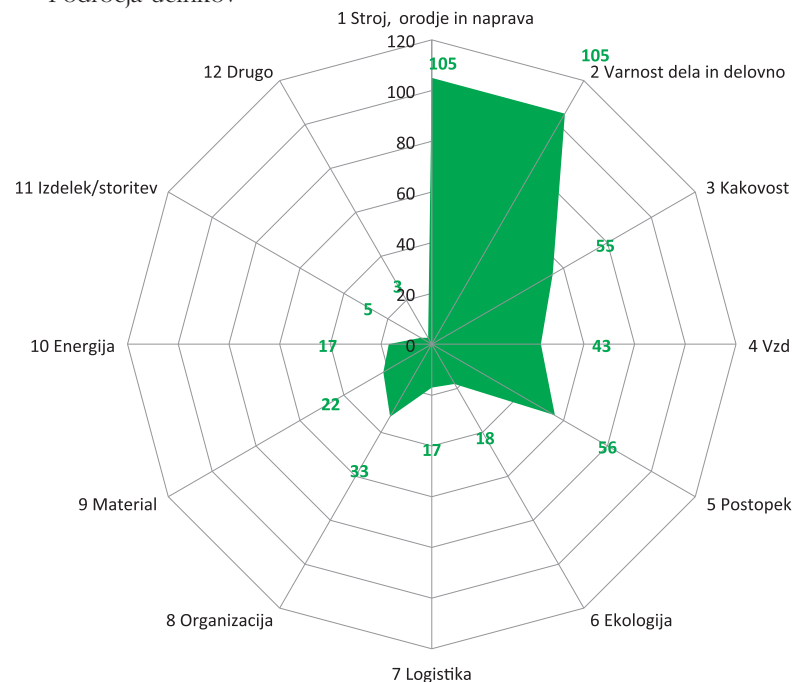
Število prejetih predlogov

	Koristni predlogi	Zavrjeni predlogi
Aluminij	87	16
Servis in inženiring	54	2
Ulitki	32	0
Livarna	31	0
Rondelice	25	5
Inštitut	17	0
Izparilniki	5	0
VargasAl	3	0
Talum	0	0

Upamsi!

Prestrukturiranje Taluma z inovativnostjo

Področja učinkov

Notranje podjetništvo v Talumu

V Talumu smo se junija 2012 odločili za uvedbo gibkega razvoja na področju razvoja (podjetniških) idej, konkretno na strateškem projektu »Ustvarjanje nove blagovne znamke na osnovi urbane opreme«.

**MAG. ALBERT KOROŠEC,
DR. ALEXIS ZRIMEC,
GENI ARH**

Gibki razvoj je odgovor na pomanjkanje uspeha novih podjetniških idej. V primerjavi s klasičnim razvojem proizvodov (angl. product development) temelji na razvoju porabnika oziroma kupca (angl. customer development).

Razvoj nove družine izdelkov iz aluminija z visoko dodano vrednostjo brez poglobljenega poznavanja kupcev in njihovih individualnih potreb je namreč zelo tvegan, zato notranji podjetniški tim tveganje zmanjšuje s hitrim prilaganjem razvoja trgu, ko identificira začetne kupce in njihove potrebe, razume elemente vrednosti, zaradi katerih se odločajo za nakup izdelkov, in oblikuje ponovljivo prodajno strategijo. Pri tem se skuša izogniti pastem, da razvija izdelke, ki nimajo dovolj velikega trga in/ali da mu je sicer obstoječi trg nedostopen. Delovno ime projekta je »Alu Design«. Njegov glavni cilj je identifikacija in razvoj tistih skupin izdelkov, ki bodo imeli največjo verjetnost za uspešno industrializacijo in rast v matičnem podjetju.

Pomembno pri tem je, da ključna znanja o trgu nastanejo v podjetju in da se prek tega širi kultura podjetništva in kontinuiranega inoviranja, ki ga ženejo na trgu prepoznane potrebe.

Proces gibkega razvoja podjetniških idej

Proces gibkega razvoja poteka postopoma od ideje do prodaje (glej sliko), vendar s stalnim »pivotiranjem«. Neuspehi in ponavljanje so del iskanja trgov, zato morajo biti čim prej in s čim manj vložka (denarja). Osnovni pogoji za začetek gibkega razvoja so vizija tržne priložnosti, motiviran

podjetniški tim ter viri (znanje, čas itd.).

Proces gibkega razvoja je v Talumu stekel z zelo široko vizijo proizvoda (urbana oprema), z razširjenim timom (brez osrednjega tima, ki ga predstavljata vodja razvoja trga in vodja razvoja proizvoda) in brez predznanja o gibkem razvoju in trgu. Zato je bila v začetku dodana »nulta faza«, ki je bila namenjena mobilizaciji projektnega tima, postavitvi okvirov dela, kristaliziranju pričakovanj in predstavitvi metode gibkega razvoja. Vzporedno je bila s pomočjo zunanjih strokovnjakov izvedena še trženjska raziskava, ki je razširila obzorja in preverila ključne trende na področju razvoja novih aluminijevih proizvodov, ključne elemente inoviranja in trženja na globalni ravni. To je bila hkrati kontrola pravilnosti fokusiranja na urbano opremo in razumevanje trga.

Poleg tega je tudi sam proces gibkega razvoja naravnano tako, da se delo iz »pisarniškega okolja« takoj prenese na teren h kupcem, kjer se preverja realnost potreb trga. Identificirane potrebe trga so bile poleg tima glavni razlog za prvi »pivot« v septembru, ki je zgodbo o »urbani opremi« razdelil na 4 (5) vzporedne podjetniške ideje in priložnosti. Potrebe trga so namreč pokazale, da je treba oblikovati več rešitev, ki pa ne bodo ponujale samo izdelkov, temveč tudi storitve (tako imenovane celovite rešitve).

Vse podjetniške ideje in timi v okviru projekta Alu Design so trenutno v fazi definiranja celovite rešitve. V nadaljevanju jih čakajo aktivnosti preverjanja primernosti teh rešitev za prve kupce, potem pa še preverjanje učinkovitosti poslovnega modela, ki bo omogočil najboljšo možno pro-

dajo. Že dolgo ni več pomembno, kaj dejansko bi bil izdelek, ki ga ponujamo, ampak kako ga ponudimo. To je potrdila tudi trženjska raziskava. Preko teh aktivnosti je treba čim prej pridobiti bazo podatkov o prvih kupcih, kar bo pomemben mejnik pred pripravo poslovnih načrtov.

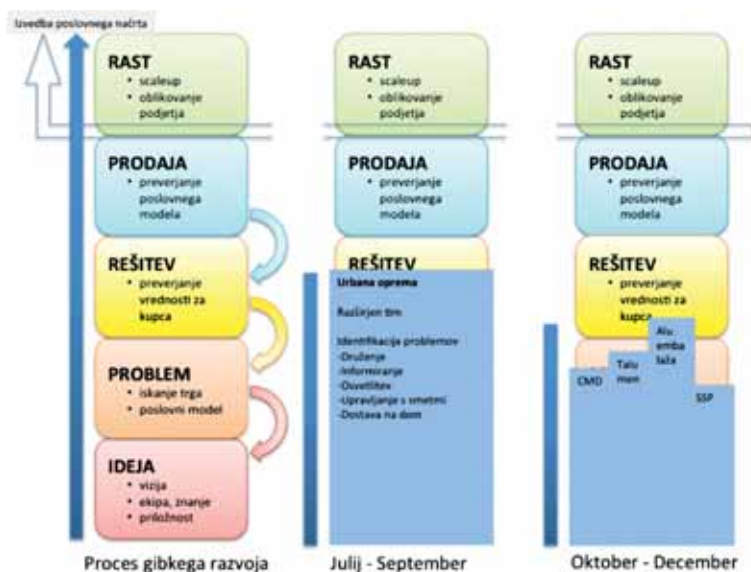
Trenutni rezultati

Ključni rezultat gibkega razvoja je postavitve petih podjetniških idej (za štiri med njimi nam je uspelo sestaviti podjetniške time), ki so jih timi vzeli »za svoje« in jih s pomočjo mentoriranja in *coachinga* čim bolj samostojno predstavljajo in razvijajo.

Rezultat dela niso samo projekti, temveč zavzeto dela 10 zaposlenih iz Taluma, še več pa se jih vključuje občasno (tudi zunanji partnerji, med njim sta redna Aha Emmi in Quadrat Design). V povprečju zaposleni iz Taluma za delo pri gibkem razvoju svojih idej porabijo 12 rednih ur na teden, še več pa v prostem času. Kar nekaj članov poleg te ideje razvija naprej še svoje inovativne ideje, o katerih smo v našem časopisu že pisali. Zanje je največji problem najti dovolj časa za redne tedenske aktivnosti, saj bi se radi posvetili razvoju podjetniške ideje »profesionalno« in ne zgolj »amatersko«. Vseeno jih žene močna želja, da »pomagajo zrasti idejam v uspešne podjetniške zgodbe« – za Talum prihodnosti.

(Drugi) pogoji za uspeh

Uspeh teh zgodb pa ni pogojen samo s trgom, temveč tudi z visoko motiviranostjo članov tima, podpornimi znanji (kadri) in ustrezno razporeditvijo časa. Za to mora poskrbeti **ustrezno »no-**

Shema gibkega razvoja. Cilj sklopa IDEJA je na podlagi znanja, tehnologije, človeških virov in poznavanja trga poiskati podjetniške ideje ali panoge, za katere predvidevamo konkurenčnost naših proizvodov. V primeru Alu Design je bila to urbana oprema. Cilj sklopa PROBLEM je na trgu preveriti, ali vnaprej postavljeni problem, ki ga naša ideja rešuje, obstaja pri za nas dostopnih potencialnih kupcih. Teh kupcev mora biti dovolj, da je vredno vložiti napor v iskanje rešitve zanje. Iščemo problem, ki ga je z našim znanjem vredno rešiti. Cilj sklopa REŠITEV je preveriti, ali naša zamišljena ali prototipirana rešitev ustreza pričakovanjem potencialnih kupcev – preverimo, zakaj bi jo kupci kupili; pri sklopu PRODAJA pa skušamo izdelati načrt ponovljive prodaje – preverimo, kako učinkovit je pri prvih kupcih naš poslovni model. V učinkovit poslovni načrt je vredno investirati.

tranje okolje», v katerem se odvija sam proces gibkega razvoja. Kakšno je/bo to okolje, je odvisno od razumevanja procesov, ki se dogajajo v Talumu kot rezultat aktivnosti v zadnjem času.

Gibki razvoj je poleg vseh aktivnosti na temo inovativnosti namreč sprožil proces razvoja **notranjega podjetništva v Talumu**.

Notranje podjetništvo pomeni

(nov) način obnašanja podjetij, tj. dejanskega obnašanja in njegovega namena. **Notranje podjetništvo** po definiciji ni menedžment obstoječega, tj. obstoječih poslovnih dejavnosti, ampak **poudarja uvažanje novosti, ki pomenijo odstopanje od obstoječih rutin delovanja organizacije na različnih področjih** (izdelki/storitve, tehnologija, organiziranost, strateške

usmeritve itd.). Njegova vsebina se odraža vzdolž sedmih razsežnosti notranjega podjetništva:

1. novi posli,
2. nove enote ali podjetja,
3. inovacije izdelkov ali storitev,
4. tehnološke inovacije,
5. samoprenova,
6. prevzemanje tveganja in
7. proaktivnost.

Za razvoj notranjega podjetništva je treba **preoblikovati organizacijsko kulturo inovativnosti**. To je proces ozaveščanja, izobraževanja, poudarjanja zgledov in primerov dobre prakse. Ustvariti je treba ozračje, ki spodbuja notranje podjetništvo. Na vzpostavitve primerne organizacijskega ozračja vplivajo določeni dejavniki in tudi voditelj. Okolje, ustrezno za notranje podjetništvo, vsebuje ogromno sprememb, ki jih mora organizacija vpeljati v svoj sistem. Podjetje mora imeti najnovije tehnologije, spodbujati in podpirati mora nove ideje, eksperimentiranje (poskuse in napake) in oblikovanje timov ljudi iz več disciplin. Preveriti mora, ali obstajajo ovire za priložnosti in ali so poslovni viri na voljo in dostopni. Razviti mora dolgoročen časovni horizont, s katerim bo ocenjevalo uspešnost programa. V podjetju mora vladati **prostovoljen duh** notranjega podjetništva, kar pomeni, da mora biti notranjim podjetnikom zagotovljena svobo-

da. Na podlagi vložene energije in prizadevanj morajo biti notranji podjetniki ustrezno **nagrajeni**. V organizaciji sta zelo **pomembni dosegljivost sponzorjev in vodij** ter predvsem **podpora vodstva**. Brez zavzetosti vodstva bi bilo težko razmišljati o spremembah v organizaciji, povezanih z notranjim podjetništvom. Pri vzpostavitvi primerne organizacijskega ozračja se vzpostavi tudi organizacijska struktura, ki podpira novi sistem. Iz hierarhične strukture preide podjetje na sploščeno – podjetniško in matrično organiziranost, torej na organiziranost, ki dovoljuje večjo svobodo zaposlenim, razvijanje novih idej, odprto komunikacijo ter podporo vodstva (vir: B. Antončič, 2002). Področje notranjega podjetništva (s procesom gibkega razvoja) je eno izmed najhitreje rastočih področij preučevanja v okviru podjetništva. Kot kažejo rezultati, ima notranje podjetništvo ugodne učinke na rast podjetij, v absolutnem (rast števila zaposlenih, rast obsega prodaje) in v relativnem smislu (rast v primerjavi s konkurenco, tj. rast tržnega deleža). Vse nas torej čaka še veliko trdega dela in pametnih odločitev, predvsem pa zaupanja. **Skupaj zmoremo** (skoraj vse). □

V spodnji tabeli je na kratko predstavljena posamezna (podjetniška) ideja.

Center za medgeneracijsko druženje (CMD):

trajna in modularna gravitacijska točka za druženje vseh generacij

Priložnost je trženje storitve postavitve centrov za medgeneracijsko druženje na prostem, ki bodo v nasprotju s trenutno prakso enkratnih dogodkov lokalni skupnosti omogočali trajno obliko druženja vseh generacij. Osnovni sestavni deli so inovativna urbana oprema, pomembna konkurenčna prednost pa vrhunski dizajn in modularna zgradba, ki bo omogočala spreminjanje konfiguracije in funkcionalnosti posameznih elementov opreme.

Urbana svetloba (Talumen design):

pametna cestna razsvetljava

Priložnost izhaja iz ugotovljene potrebe občin po zmanjšanju svetlobnega onesnaževanja, svetovnega trenda »pametnega mesta« (»smart city«) in izkazanega interesa kupca po aluminijastih ulitkih za ohišja LED-svetil. Možnosti so ponudba konkurenčnih ohišij svetil, prodaja dizajnerskih svetil in ponudba celovite rešitve pametne in varčne osvetlitve javnih površin.

Upravljanje z aluminijasto embalažo:

avtomatsko zbiranje odpadkov na mestu nastanka, primarno aluminijastih pločevink

Talum del dohodka že sedaj pridobiva s preprodajo aluminijastih pločevink. Ideja je, da z avtomatiziranim zbiranjem povečamo učinkovitost zbiranja pločevink in da Talum pridobi več sekundarne surovine po nižji ceni.

Dostopnejša paketna dostava (SSP):

hitrejša dostava paketov, hrane ...

Osnovno priložnost predstavlja trend rasti e-nakupovanja in ozko grlo dostave naročil zaradi zahteve po osebni vročitvi. Kot rešitev razvijamo storitev pametnih omaric, v katerih se dostavljeno blago (tudi hrana) varno shrani in v katerih ga lahko naslovnik prevzame ob poljubnem času.

V vsem vidim kaj dobrega

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Boris Blažek

Pogovarjali smo se z Borisom Blažkom, novim vodjo organizacijske enote Promet in enim najaktivnejših sodelavcev v akciji prestrukturiranja Taluma z inovativnostjo.

Začel bom z ugotovitvijo, da si, vsaj kolikor te jaz poznam, zelo pozitiven človek. Si?

Ja, se strinjam, imam tudi »težke« dneve, nasploh pa gledam na življenje pozitivno. Upam, da so tega mnenja tudi ljudje, ki me poznajo. To imam že od otroštva. Ko mi je bilo težko, so mi starši govorili, naj potrpi in se pridno učim, pa bo bolje. In res je bilo. V vsem vidim kaj dobrega, in to šteje, slabo pač pozabim. Znam odpuščati in nisem maščevalen. Izhajam namreč iz haloške delavske družine in nam ni bilo z rožicami postlano. V družini je bilo šest otrok, jaz sem najmlajši. Marsikaj sem že skusil, tako da razumem delavce, ki delajo v težkih razmerah in se v teh časih prebijajo skozi življenje.

Biti vedno pozitiven je težko. Je pa skoraj nujno za premikanje stvari na bolje.

Niti ne, to imaš ali pa nimaš. Vedno obstaja neka rešitev in izhod iz težav. Že če tako razmišljaš, je veliko, drugi ti laže pomagajo, tako v zasebnem življenju kot v službi. Če mi to uspe prenesti še na okolje in sodelavce, sem zadovoljen in stvari hitreje izboljšamo.

Kako dolgo si že v Talumu in kaj vse si v tem času delal?

Pred kratkim sem imel 30 let delovne dobe. Po študiju strojništva sem se zaposlil v takratnem Tamu. Na tisti čas imam lepe spomine. Po treh letih in pol sem si službo poiskal bliže domu. Takrat so v TGA začeli graditi elektrolizno halo C (MPPAL 1) in so iskali nadomestila za kadre, ki so delali pri investiciji. Sprejet sem bil kot tehnolog za vzdrževanje dvigal. Po kakšnem letu sem prevzel vodenje vzdrževanja obrata glinice, ki pa smo ga po treh letih ustavili, saj zastarela oprema ni bila več rentabilna. Nato sem delal na različnih področjih vzdrževanja, kot konstruktor, tehnolog v anodah in nato 10 let kot vodja Strojne delavnice. Po izgradnji druge faze hale C (MPPAL 2) sem do zadnje reorganizacije vodil vzdrževanje elektroliz in obnovo peči. Po daljši odsotnosti zaradi bolezni sem bil nekaj časa v Inženiringu, decembra lani pa sem prevzel vodenje OE Promet.

Katere so tiste prelomne točke pri tvojem delu, ki bi jih bilo vredno posebej poudariti?

Sedaj vem, da sem imel srečo, da sem v tem času lahko osemkrat menjal delovno mesto. Težko je prvič in drugič, potem pa sem spoznal, da je to dobro zame in tovarno. Nikoli pa nisem izvedel, ali me premeščajo zato, ker sem

dober ali ker sem slab delavec. Veliko sem se naučil, spoznal razna področja dela in ljudi, vse skozi pa sem delal v osnovnem poklicu. Zato je zame ena večjih prelomnic sedaj, ko sem vodja Prometa. Ampak prve izkušnje so dobre in sem zadovoljen, smo dobra ekipa.

Po reorganizaciji in kadrovskih spremembah si pristal v OE Promet. Opiši nam to.

Bil sem prijetno presenečen, ko mi je direktor ponudil vodenje Prometa. Če sem odkrit, je bila to zame težka odločitev, ker sem prebolel težko bolezen in nisem vedel, ali bom zmogel vero vase in upravičil zaupanje podjetja. Bil je izziv, bila je želja, tudi zdravje dobro kaže, zdaj vem, da sem se prav odločil. Tudi pomočnika Branka sem lahko predlagal, tako da sva v vodstvu oba na novo.

Verjetno imaš vizijo, kako naj bi delovala služba, ki jo vodiš.

Seveda, vizijo imam, vendar morava z Brankom najprej podrobneje spoznati namen in delovanje sistema. Je več področij dela, ki niso nujno povezana. Predvsem je treba še izboljšati kakovost storitev in povečati zadovoljstvo uporabnikov teh storitev, optimirati stroške, poso-

dobiti vozni park, iskati delo tudi zunaj skupine Talum, pomladiti ekipo in še kaj se bo našlo.

Smo v fazi velikih sprememb, ki jih narekuje tudi kriza. Kakšno je tvoje mnenje o teh spremembah? Kaj je po tvojem mnenju v njih dobrega in kaj mogoče ni?

Jaz pravim, da je vsaka stvar, tudi slaba, za nekaj dobra. S tem ne zagovarjam krize, ampak kar je tu, je tu, tudi oziroma predvsem sedaj se lahko veliko naučimo. Zdaj je treba pokazati iznajdljivost, enotnost in združiti dobre potenciale, ki jih imamo v Talumu mnogo. Že zavedanje, da je mnogo odvisno od nas samih, je veliko spoznanje. Pri tem pa ne smemo pozabiti na ljudi, ki smo največji potencial, če se znamo prav organizirati s sposobnim vodstvom. To vse imamo, torej si upajmo!

Že več kot leto dni tudi ti sodeluješ na sestankih v zvezi z inovativnostjo. Kje smo po tvojem mnenju ta trenutek na področju inovativnosti?

Že prej sem bil v Servisu in inženiringu zadolžen za urejanje inovativne dejavnosti, pred kakšnim letom pa sta me Karmen in Albert povabila v to skupino. Ker je področje inoviranja tudi moj konjiček, sem se z veseljem pridružil. Tudi

»V tovarni imamo pridne delavce, z veliko znanja in pripadnosti, večina nas rada hodi v službo.«

sam sem že prijavil kaj nekaj izboljšav, ki delujejo. Področje inovativnosti je zelo zahtevno, sploh če želimo, da je urejeno in transparentno, ustvariti je treba dobre osnove za nadaljnjo graditev. Ocenjujem, da se je v tem letu precej naredilo oziroma premaknilo naprej, sploh če vemo, kakšen je bil pogled na to področje v Talumu včasih. Veliko dela nas še čaka. Najteže je spremeniti miselnost v ljudeh, da sprejmemo to kot dejstvo za našo boljšo prihodnost, vsaj pri večini. Zato je potrebna množičnost, da je večji izbor. Seveda pa mora biti sistem urejen, v zadovoljstvo vseh. Ne pričakujem pa, da je to edino in dovolj, kar bo krojilo našo prihodnost.

Si eden od kritikov odnosa posameznikov, predvsem različnih vodij, do inovativnosti. Nikoli ne govorimo o imenih. Kaj bi po tvojem mnenju morali narediti, da bi medčloveško komunikacijo izboljšali?

O tem problemu mnogo razmišljam, ker se s tem soočam v svojem okolju. Težko je, če ljudje tega osebno ne sprejmejo kot nekaj, kar je dobro in potrebno za vse nas. Vsako idejo je treba ceniti, vodje bi morali to opaziti in spodbujati. Na koncu imamo vsi od tega neko korist, vendar se tega ne da vsiliti, učinek je lahko nasproten. Vsak bi moral sam priti do tega spoznanja, mogoče s pogovori in na realnih primerih.

Začenjamo akcijo »Bodi 'in', bodi inovativen«. Kaj pričakuješ od te akcije?

Akcija se mi zdi dobra. Mislim, da bo nekaj svežega in dodatna motivacija za nove ideje, sploh če bo v okviru določene teme. Veseli bomo vsakega predloga, tudi »odštekaneга!« Želim si in pričakujem velik odziv.

Kaj bi še dodatno spodbudilo zaposlene, da bi gledali okoli sebe, razmišljali in si upali predlagati

spremembe na katerem koli področju svojega dela?

Mogoče še več sodelovati z vodstvi posameznih podjetij, da vsi vemo za isto stvar in delamo zanjo. Današnji časi pač tem bolj zahtevajo tržno zanimivost, sedaj ali na daljši rok. Skratka, približati dobre predloge stroki. Veliko inovacij je zelo dobrih, predstaviti jih je treba kot vzorčne primere, kaj vse je možno po tej poti doseči. Po moje še premalo aktivnosti teče v delovnih okoljih, premalo je promoviranja, raznih objav itd., da bi ljudje več vedeli, kaj vse se na tem področju dogaja ...

Velike težave si delamo z nagradami za inovatorje – za predloge, ideje. Kako bi lahko ali kako naj bi nagrajevali inovatorje v Talumu?

Tu je vedno dilema, kaj in koliko. Nikoli ne bo sistem za vse dovolj dober in pravičen. Vsekakor je za dober predlog potrebna ustrezna nagrada, vendar pravi inovatorji povedo, da denar ni edini motivator za ideje. V idejo je treba vložiti tudi del sebe, za osebni uspeh in zadovoljstvo. Dana je možnost realizacije in s tem dejanski učinek. Takrat bi moral predlagatelj ali uresničitelj ideje dobiti večji delež nagrade, lahko tudi v drugih oblikah, ne samo v denarju.

Kaj delaš, ko nisi v tovarni?

Nikoli mi ni dolgčas. Če le morem, sem doma z družino, stalno je treba kaj postoriti okrog hiše, zelo rad hodim v hribe, pa v dobro družbo med vesele ljudi.

Vsi vemo, da si premagal hudo bolezen. Ta del tvojega življenja je bil težak. Toda tudi tukaj je bila pomembna pozitivnost. Kako danes gledaš na to?

To je bila najtežja preizkušnja v mojem življenju. Res je bila zahrbtna bolezen, rak na jeziku, udarila je kot strela z jasnega. Spomnim se, da sem bil v soboto še na izletu s sodelavci na Veliki planini, v ponedeljek pa že v bolnišnici. To je posebna zgodba, ki jo rad povem, če koga zanima. Skratka, brez podpore družine, svojcev, prijateljev, sodelavcev ... in seveda lastne volje in boja bi bilo mnogo težje. Takrat smo vsi trpeli, zato sem zelo hvaležen vsakemu posebej za pomoč. Hvala

tudi zdravnici Andreji, direktorju Mihi in vsem sodelavcem. Vem, da v Talumu (še) imamo socialni čut za sodelavce, za vsakršno pomoč, ko smo je potrebni. Je pa tudi dobra stran te bolezni, shujšal sem za 22 kg in dobil socialne zobe ... Po dobrih dveh letih je moje zdravje stabilno, spremenil sem način življenja, več naredim zase, za zdravje in dobro počutje. Tu sta mi v veliko pomoč žena in sin. Bolj cenim in uživam življenje, vsak dan, z dobro voljo. Povem vam, da je zdravje največje bogastvo vsakega. To ni samo fraza, to je resnično. Več je treba narediti zase ... Ko je še čas!

Vrniva se v Talum. V Talumu se radi pohvalimo z dobrim odnosom do zaposlenih. Se ti zdi, da je odnos do zaposlenih na dovolj visoki ravni?

Kot rečeno, sem v Talumu že mnogo let, v glavnem vseskozi zadovoljen z vsem. Smo pa ljudje tisti, ki ustvarjamo te odnose. Menim, da je nasploh odnos do zaposlenih zelo dober, manjka nam le več medsebojne strpnosti, sodelovanja in zaupanja.

Če gledaš razmere v Talumu s svojega zornega kota, kako jih vidiš?

Že nekaj časa so razmere v Talumu podobne kot v drugih podjetjih po Sloveniji in širše, težavne in zapletene, vendar nam uspeva. V tovarni imamo pridne delavce, z veliko znanja in pripadnosti, večina nas rada hodi v službo. V prihodnosti bo treba še več vlagati v mlade in nova znanja, izboljšati nagrajevanje, poiskati nova dela oziroma zaslužek, dolgoročno zagotoviti dovolj energije ... Skratka, čaka nas veliko dela, vendar verjamem, da nam bo skupaj uspelo.

Kaj si želiš v prihodnosti zase in za Talum?

To, kar sem v glavnem že povedal: da ostanemo tako dober tim v vodenju in organizaciji družbe Talum Servis in inženiring ter seveda Taluma, da čim prej usvojim vodenje Prometa, vsem pa želim veliko optimizma in enotnosti v celotnem Talumu. Tu je moj drugi dom.

Mogoče samo še rek: Kjer je volja, je pot. Samo upati si je treba! ▣

Odpadne baterije in akumulatorji

Na področju ravnanja z odpadnimi baterijami in akumulatorji, ki vsebujejo nevarne snovi, je EU leta 1991 izdala smernico, ki nalaga državam članicam EU izvajanje ukrepov za preprečevanje oziroma zmanjševanje obremenjevanja okolja s težkimi kovinami iz odpadnih baterij in akumulatorjev, tj. prepoved trženja baterij s presežno dopustno vsebnostjo težkih kovin, posebno označevanje teh baterij, obvezno ločeno zbiranje, recikliranje ter nadzorovano odstranjevanje.

DR. MARKO HOMŠAK

FOTO: [HTTP://GREENCITIZEN.COM](http://greencitizen.com)

[HTTP://WWW.WASTENET.ORG.NZ](http://www.wastenet.org.nz)

Smernica je bila nato še dvakrat dopolnjena, kar se je odražalo v razvoju novih, okolju bolj prijaznih tipov baterij, zlasti glede zmanjševanja vsebnosti nevarnih težkih kovin (predvsem živega srebra, pa tudi srebra in kadmija) v baterijah za široko porabo. Posledica tega je v zadnjih letih pozitivna ugotovitev, da živega srebra v baterijah za široko porabo praktično ni več, da se nikelj-kadmijevi akumulatorji naglo umikajo okoljsko manj nevarnim novim tipom, da v alkalnih baterijah mangansko komponento zamenjuje okoljsko sprejemljivejša železova, da so svinčevi akumulatorji za zagon batnih motorjev sicer še naprej nezamenljivi, vendar se je njihova učinkovitost na enoto teže povečala, življenjska doba pa praktično podvojila, ter da stabilna cena svinca dopušča ekonomsko recikliranje. V Sloveniji je bila leta 2010 sprejeta Uredba o ravnanju z baterijami in akumulatorji ter odpadnimi baterijami in akumulatorji s spremembami v letu 2012, ki spada med uredbe ravnanja s specifičnimi vrstami odpadkov v okviru krovne Uredbe o odpadkih, 103/2011. Uredba določa:

- pravila za dajanje baterij in akumulatorjev na trg, zlasti prepoved dajanja na trg tistih baterij in akumulatorjev, ki vsebujejo nevarne snovi,
- posebna pravila za zbiranje, obdelavo, recikliranje in odstranjevanje odpadnih baterij in akumulatorjev in
- izhodišča za pripravo operativnih programov varstva okolja v zvezi s spodbujanjem zbiranja in recikliranja.

Okoljski cilji, določeni za zbiranje odpadnih prenosnih baterij in

akumulatorjev, so določeni tako, da stopnja zbiranja ne sme biti manjša od 25 odstotkov do 26. septembra 2012 in 45 odstotkov do 26. septembra 2016. V promet je prepovedano dajati baterije in akumulatorje, ki vsebujejo več kot 0,0005 odstotka živega srebra glede na celotno maso, ter prenosne baterije ali akumulatorje, ki vsebujejo več kakor 0,002 odstotka kadmija glede na celotno maso, prepoved pa ne velja za gumabaste celice, ki vsebujejo največ 2 odstotka živega srebra.

Naše obveznosti kot končnega uporabnika so:

- prenosnih baterij in akumulatorjev ne smemo predajati izvajalcu javne službe kot mešani komunalni odpadki,
- ravnati moramo v skladu s predpisom, ki ureja ravnanje z odpadki, tako da se prenosne baterije in akumulatorji prepustijo distributerju ali izvajalcu javne službe v zbirnih centrih ločeno zbranih frakcij komunalnih odpadkov ali v zbiralnicah ločeno zbranih nevarnih frakcij komunalnih odpadkov ali pa oddajo zbiralcu odpadnih prenosnih baterij in akumulatorjev,
- do oddaje posameznim pooblaščenim podjetjem moramo odpadne prenosne baterije in akumulatorje hraniti ločeno od drugih odpadkov,
- izdelati moramo letno poročilo o nastalih odpadnih baterijah in akumulatorjih glede na klasifikacijske številke odpadkov.

Naloga posameznih skupin za doseg okoljskih ciljev so določene, izvajanje le-teh pa bo pokazalo, kako uspešno jih bomo vsi skupaj realizirali. □

Fotografije meseca

Holandija. Foto: Boris Rodošek.

Palma. Foto: Jože Leskovar.

Zimska idila. Foto: Marko Homšak.

Pozabljeno grozdje. Foto: Andrej Brumen.

Belo v temi. Foto: Jože Vidovič.

Posode. Foto: Miran Jeza.

Besnenje je jalovo seme ...

V množici besnim, ne razmišljam!
(Voltaire)

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

Zelo veliko časa sem potrebovala, da sem se naučila obvladovati impulzivnost, izbruhe jeze, besnenje ... Pravzaprav je to za kolektivne ljudi, med katere se nedvomno prištevam, življenjska šola, ki se nikoli popolnoma ne konča, saj ti življenje pod noge vedno znova in znova meče pole-

na in potem čaka, ali boš zagrizel v vabo. In če zagrižeš, če počiš, če eksplodiraš, potem si poraženec. V življenju je pač tako, da se impulzivne čustvene reakcije izkažejo za slabo orodje, in ko k odločitvi pristopi še razum, potem ti je veliko bolj jasno, da reakcije na »prvo žogo« le redko zadenejo mrežo.

Vendar kljub vseživljenjski šoli samoobvladovanja lastnih strasti ob spremljanju političnih iger brez meja čutim, kako mi dogodki »navijajo« možgane. Še posebej takrat, ko beseda nanese na krivico. In vso to vročo kri, ki se mi pretoči po žilah ob besedi krivica, lahko »zavoham« tudi v množicah, ki mahajo s pestmi, besnijo, mečejo granitne kocke, zažigajo javno lastnino in se sploh grobo odzivajo na nastale politične razmere. To zrcalo name deluje, kot da bi mi učitelj »primazal« klofuto, in notranji glas mi pravi, da je vse to, kar se dogaja med množico, jalovo seme, ki ne bo obrodilo sadov. Lahko nataknejo pujsa na vile, ampak kaj to spremeni? Lahko besnimo in mahamo s pestmi, a kaj to spremeni? Lahko se glasno razburjamo in modrujemo, a kaj to spremeni? Spremeni samo nas same. Spremeni nas v besneče množice. Življenje pa od nas pričakuje, da sedemo, se umirimo in skrbno premislimo, kaj se dogaja. Ljudje smo po naravi pač takšni, da napake najlaže vidimo na drugih in tudi najlaže pričakujemo, da bo nekdo ali nekaj pač nekaj spremenil. Kdo je ta nekdo, kaj je ta nekaj in kako to nekaj spremeniti? Hmmm ... Tukaj se stvar zaplete. In ljudje se radi razgovorimo, da imamo v naši deželi dovolj pametnih ljudi, preveč ekonomistov, finančnikov, bančnikov, gospodarstvenikov,

podjetnikov, pravnikov, sociologov, psihologov ... Imamo pravi mali intelektualni živalski vrt ... Torej kaj pravzaprav spremeniti? In tako sem nekega dne sama sebi postavila to zapleteno vprašanje in si iskreno priznala, da problem ni gospodarski, ni politični, ni socialni in ni psihološki. Problem je čisto človeški in se začne in konča pri človeški naravi. In medtem ko se ljudje prepiramo, kdo je bolj in kdo manj kriv, pozabljam, da smo krivi pravzaprav po malem vsi. Tudi to, da gledaš krivico in nanjo ne odreagiraš cela desetletja, je krivda, ki si jo mora vsak posameznik naložiti na svoja ramena. Ker to, da ne moreš narediti ničesar, te ne odvezuje krivde, da nisi poskusil narediti vsaj nekaj. Seveda pa pri vsem skupaj šteje tudi iskrenost do svojih lastnih ravnanj. Nekateri izmed naših politikov, ki so zaslužni, da naša kokoška boleha za »ptičjo gripo«, zdaj cepetajo v kotu in sami sebi ponavljajo: »Nisem kriv, nisem kriv!« Vsako dejanje nosi svoje posledice in odgovornost. Najlaže je pobrati smetano, odgovornost za napačne korake pa prestaviti na druge. Vse to, kar smo dovolili, ker nismo pravočasno odgovarjali na krivice, je skregano z zdravo pametjo in logiko. In zdaj, ko smo na krivice končno odgovorili, se je nesmiselno slepiti, da bo besnenje na ulicah lahko kaj rešilo. Bo spremenilo, ne bo pa rešilo. Zato danes vsi skupaj razmislimo, kaj lahko vsak izmed nas naredi, da nam bo jutri lepše, bolje ... To ni stvar njih, temveč stvar nas. Obdobju besnenja bo namreč sledilo obdobje streznitve, ki bo od vseh nas zahtevalo odgovore, kam to našo kokoško usmeriti, da bo znova legla zlata jajca. ▣

Trgatev

Čas trgatev je že zdavnaj minil, jaz pa sem se sredi decembra razveselil povabila na ledeno trgatev v vinograd Vinogradništva Krajnc v Lahonce pri Ormožu.

SREČKO BEK
FOTO: SREČKO BEK

Gospod Krajnc je namreč menil, da so bili izpolnjeni vsi pogoji, ki so potrebni za tovrstno trgatev. To pomeni, da mora biti temperatura ozračja vsaj tri dni najmanj $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$, tudi grozdje mora biti obrano in stisnjeno pri najmanj $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$. Tega dne, bilo je 13. decembra 2012, ko je bila trgatev načrtovana, nas je zjutraj ob odhodu od doma v Lovrencu na Dravskem polju pričakalo kar $-19\text{ }^{\circ}\text{C}$. S svakom sva se zato polna pričakovanj odpravila na to »avanturo«. Ko smo se vsi povabljeni zbrali, je termometer kazal $-13\text{ }^{\circ}\text{C}$. Najprej smo se okrepčali s kuhanim vinom in prigrizkom, nato pa odpravili v vinograd. Obrati je bilo treba 400 trsov. Zaradi snega nam je pod nogami pošteno škripalo, z neba pa je sijalo prijetno sonce. Po uri in pol, ko na trsah ni bilo niti enega grozda več, je gospodar Milan že vedel, da bo trgatev nekaj posebnega. Iz stiskalnice je začela teči zlatorumena tekočina, ki je ob meritvi kazala zelo visoko stopnjo sladkosti. Znašala je 185 Oe, kar je preseglo mejo ledenega vina (ki zahteva minimalno 136 Oe) in pomenilo, da je vino doseglo še višjo stopnjo

kakovosti. In sicer suhi jagodni izbor. Za primerjavo: normalna trgatev na teh 400 trsah bi pomenila približno 1000 litrov vina, tokrat pa se je nateklo le 50 litrov. Po uspešnem stiskanju grozdja smo gospodarju Milanu in njegovi ženi zaželeli čim uspešnejše kletarjenje tega visokega predikata ter vseh drugih vin letošnjega letnika. Mi pa smo se polni vtisov ob tako lepo preživetem dnevu in ob tako posebni izkušnji odpravili vsak na svojo stran z mislijo na to, da je tak dogodek vredno še kdaj doživeti.

Vinogradništvo Krajnc je postalo tudi dobavitelj vina v Talumu, zato naj povem še nekaj besed o njih. Z vinogradništvom sta se gospod in gospa Krajnc resneje začela ukvarjati leta 1988. Danes

Slakdorji v grozdju in moštu

<http://www.drustvo-vinogradnikov.si/slakdor.htm>

Molekule sladkorjev so sestavljene iz ogljika, vodika in kisika - le iz treh kemijskih elementov torej, kljub vsemu pa obstaja široka paleta različnih in tudi zelo kompleksnih sladkorjev.

*Osnovne gradnike sladkorjev imenujemo monosaharidi (imenujemo jih tudi enostavni sladkorji, enostavne molekule), primera za takšna sladkorja sta npr. **glukoza** (grozdni sladkor) in **fruktoza** (sadni sladkor) - sladkorja, ki ju v večjem deležu vsebuje grozdna jagoda. Enostavni sladkorji se združujejo, iz dveh takšnih molekul nastajajo npr. disaharidi. Iz glukoze in fruktoze*

obdelujejo 20.000 trt na 4 hektarjih površine. Pridelujejo bela in rdeča sortna vina ter zvrsti. V njihovi kleti je mogoče poizkusiti tako suha vina kot tudi izredno sladke visoke predikate, v zadnjih letih pa tudi barikirana vina. In ker dobijo po družinski tradiciji vina posebnih trgatev tudi svoja imena, bo tako tudi tokrat. Zadnje vino bo dobilo ime po mesec dni prej rojeni vnukinji Ani, saj je bila trgatev posvečena njenemu rojstvu.

*nastane disaharid **saharoza** (trsni ali pesni sladkor, ki ga uporabljamo tudi v gospodinjskih). Veriga gre naprej do nastanka polisaharidov, kot je npr. škrob, vendar teh vinska trta ne proizvaja.*

Sladkorji nastajajo v zelenih delih vinske trte, in sicer iz ogljikovega dioksida, ki ga dobiva iz zraka in vode, ki jo trta dobi preko korenin. Do pojava - asimilacije pride, ker na klorofil v listju deluje svetloba. Sladkor potuje v grozd-

»Mi pa smo se polni vtisov ob tako lepo preživetem dnevu in ob tako posebni izkušnji odpravili vsak na svojo stran /.../«

no jagodo in se tam kopiči. V zrelem grozdju sta glukoza in fruktoza po deležu približno enako zastopana, v moštu iz prezrelega grozdja (plemenita plesen) pa prevladuje fruktoza. Oba sladkorja med alkoholnim vrenjem mošta povreta v etanol oz. alkohol ter ogljikov dioksid in sicer s pomočjo kvasovk. V grozdni jagodi se v manjšem deležu nahaja tudi saharoza, ki pa je kvasovke niso sposobne povreti do etilnega alkohola. Narava je poskrbela tudi za to, kajti encim saharoze, ki ga proizvajajo kvasovke in je tako prisoten v moštu, omogoči, da se molekula saharoze razgradi v glukozo in fruktozo, ta pa povre do alkohola.

Z naknadnim dodatkom saharoze (proces dosladkanja) torej

dodamo sladkor, ki se v naravno pridobljenem moštu ne nahaja v prav velikem deležu, vendar se s pomočjo biokatalitične reakcije, ki jo omogočijo encimi, ki se nahajajo v moštu, pretvori v enostavni grozdni in trsni sladkor.

Dodatek sladkorja moštu je neželen proces, če je namreč grozdje zrelo dovolj, ko torej korekcija alkohola ni potrebna, je to hkrati garancija, da bo naše vino uravnoteženo tudi s kislinami in bogato z ostalimi dobrimi snovmi! Bolj se torej nagibajmo k praksi, da sladkor »dodamo« že v vinogradu - s primerno obremenitvijo in datumom trgatve! Vendarle pa vremenske okoliščine ali »prisilne« predčasne trgatve (npr. zaradi toče) včasih narekujejo tudi takšno potrebo. □

Merjenje kegljaških moči ob tovarniškem prazniku

V petek, 7. decembra 2012, je v okviru počastitve 58. jubileja tovarne potekalo tekmovanje zaposlenih v kegljanju. Izvedeno je bilo na dvo-steznem kegljišču KK Drava, pod tribuno mestnega stadiona.

MIRAN RITONJA

FOTO: ARHIV

Mirko Štagar, Miran Ritonja in Miro Haladeja

Tekmovanje je štelu za pokal Taluma - Skei in je potekalo po pravilih Kegljaške zveze Slovenije, to je štirikrat 30 lučajev. Sodniško delo je opravil Miran Ritonja.

Ob prijetnem druženju je popoldan prehitro minil. Udeležba je bila zadovoljiva, saj nas je bilo več kot dvajset in vsak se je trudil po svojih najboljših močeh. Žal pa dovolj poguma ni zbrala nobena članica našega kolektiva in se pomerila v ženski konkurenci. Kegljanje velja za precej garaško obliko športne dejavnosti, hkrati pa vsak lučaj zahteva zbranost in koncentracijo.

Mimogrede: prva zlata medalja v samostojni Sloveniji je bila priborjena ravno v kegljanju. Slovenija

se ponaša z ekipno in posamično zmago.

In še naši rezultati:

1. Miran Ritonja
2. Miro Haladeja
3. Mirko Štagar

Druženje in treningi kegljanja potekajo v zimskem času ob petkih med 19. in 21. uro, v preostalih letnih časih pa med 20. in 22. uro na dvo-steznem kegljišču mestnega stadiona.

Ekipi Taluma »branita« in zastopata barve tovarne tako na občinskem tekmovanju kot v Podravju na turnirjih.

Za uspešno izvedbo tekmovanja in druženje gre zahvala Skei v Talumu in družbi Talum, d. d. □

Varno delo v gozdu

V prvih mesecih leta se bo marsikdo odpravil v gozd na sečnjo drevja in pripravo drv za naslednjo zimo. Ker sodi delo v gozdu med najnevarnejša dela in poklice, želimo z aktivnostjo »Zdravo doma – Varno delo v gozdu« spodbuditi vse, ki se na ta dela odpravljate, da razmislite o svojem delu v gozdu.

IZTOK TRAFELA

[HTTP://WWW.ZGS.GOV.SI/](http://www.zgs.gov.si/)
[HTTP://WWW.GOZD-LES.COM](http://www.gozd-les.com)
 FOTO: SRDAN MOHORIC

Najnevarnejše opravilo v gozdu je sečnja dreves, pri kateri se zgodi približno dve tretjini nezgod pri delu, pri spravilu lesa pa še skoraj tretjina. Delo v gozdu je delo na prostem in odvisno od številnih dejavnikov: terena, vremena, temperatur, vetra ... Delavcev ne ogrožajo le padajoča drevesa in veje, temveč tudi nepredvidene poškodbe z delovnimi sredstvi in divje živali. Statistika nezgod pri delu za zadnjih 20 let v slovenskih zasebnih gozdovih nas uvršča v evropski vrh, trendi pa kažejo na še slabšo situacijo. Na vsakih 100.000 m³ posekanega lesa se poškoduje 140 ljudi, od tega jih ima od 14 do 21 trajne posledice, eden pa pri tem izgubi življenje. Analiza smrtnih primerov v zadnjih letih je pokazala, da je bila večina nezgod posledica neznanja, nepravilnih delovnih postopkov, napačne ocene možnih nevarnosti in alkoholiziranosti pri delu. Zakonodaja omogoča, da lastnik gozda in njegovi družinski člani sami delajo v gozdu, pri tem pa jim lahko pomagajo sosede (medsosedska pomoč). Toda postavlja se vprašanje, ali je to smiselno, če nimamo ustrezne opreme in izkušenj, kar samo po sebi vodi v nezgodo. Varno delo se začne v glavi, s treznim premislekom o naslednjem:

- na delo v gozd nikoli ne odhajate sami;
- pred delom vedno razmislite, kakšne nevarnosti vam pretijo;
- analizirajte dogodke, ki bi se

lahko nesrečno končali, pa ste imeli srečo;

- na delo v gozd ne peljite majhnih otrok;
- stroje in opremo, ki jo uporabljate pri delu v gozdu, morate redno vzdrževati;
- udeležite se izobraževalnih tečajev, samoizobražujte se in izpopolnjujte svoje znanje o varnem delu v gozdu;
- nabavite manjkajočo ali zamenjajte poškodovano delovno opremo in osebno varovalno opremo za varno delo v gozdu;
- če dvomite, da ne boste kos delu v gozdu, raje najemite usposobljene izvajalce;
- na delo se odpravite v dobri psihofizični kondiciji oziroma zdravi.

Za varno delo v gozdu moramo imeti ustrezno opremo. Na prvem mestu je zagotovo osebna varovalna oprema. Delavci nikoli ne smejo biti brez čelade, zaščitnih čevljev, zaščitnih hlač, zaščitnih rokavic in glušnikov. Na delovišču mora tudi vedno biti pribor za prvo pomoč.

Za delo v gozdu potrebujemo ustrezne stroje. Mala hobi motorna žaga in kmetijski traktor nista primerna. V gozdu je treba imeti primerno veliko in močno motorno žago ter traktor za vlačenje, ki je prilagojen delu v tem okolju. Takšen traktor mora imeti ustrezno zaščitno opremo ter opremo za privlačevanje in vlačenje lesa. Da bo delo v gozdu varno, je treba

imeti še določeno znanje in predvsem izkušnje. Profesionalni sekači dreves opravijo posebno šolo ali vsaj tečaj, na katerem se naučijo pravilnih tehnik podiranja dreves. Tudi profesionalni traktoristi opravijo šolanje, kjer se naučijo pravilnih tehnik dela s traktorjem, vitli in hlodi. Ker pa je delo v gozdu tako zelo zahtevno in nevarno, se tudi njim dogajajo delovne nezgode.

Odgovornost do sebe in svojih najbližjih naj bo osnovno vodilo pri delu v gozdu, zato se vanj ne odpravljate brez ustrezne osebne varovalne opreme in upoštevanja osnovnih varnostnih ukrepov.

Osebna varovalna oprema za delo v gozdu

Gozdarji pri delu v gozdu uporabljajo osebno varovalno opremo ter pripomočke za delo. K osebni varovalni opremi sodijo gozdarska čelada z zaščitno mrežico in glušniki, gozdarske rokavice, gozdarska jakna, gozdarske rokavice in gozdarski čevlji. Vsi deli opreme morajo dobro ščititi pred elementi okolja in pred možnimi poškodbami med delom. Osebna varovalna oprema mora ustrezati vsem predpisanim standardom. Redno jo je treba vzdrževati in jo zamenjati, če je poškodovana. Osebna varovalna oprema se sicer razlikuje glede na dela, ki jih delavec opravlja, čelada pa je obvezna za vse, ki se gibljejo po

sečišču. Zaščitna oblačila morajo biti svetlih barv ali imeti pasove z živimi barvami za večjo opaznost. Če takšnih oblačil nimamo, oblečemo odsevni jopič. Oprema in pripomočki za delo se razlikujejo glede na delo, ki ga opravljamo. Sekač potrebuje drugačno opremo kot traktorist.

Gozdarska čelada je osnovna oprema vsakega sekača in tudi vseh, ki poklicno obiskujejo sečišča. Namen čelade ni, da nas varuje pred padajočim drevjem, ker ni čelade, ki bi zdržala padec drevesa, temveč da varuje glavo pred padajočimi vejami in pri padcih. Čelada mora biti vedno dobro pritrjena na glavo.

Pri padanju posekanih dreves se lomijo veje, ki ostajajo na drugih drevesih. Na tla padejo kasneje, največkrat takrat, ko zapiha veter. Sekači in drugi, ki se gibljejo po sečišču, so tako v stalni nevarnosti, da nanje pade odlomljena veja. Čelada ščiti pred padajočimi vejami. Pomembna je tudi pri podiranju drevja s suhimi vejami. Te se lahko zaradi tresljajev pri podiranju (podžaganje, naganjanje) odlomijo in padejo na sekača. Čelada zaščiti glavo sekača pred poškodbami. Enako vlogo ima pri padcih, pri katerih bi lahko z glavo udarili ob štor, skalo, kamen ali druge trde predmete.

Zgolj za obisk sečišča je dovolj navadna gozdarska čelada, brez dodatne zaščitne opreme. Takšna čelada je narejena iz materiala, odpornega na UV-svetlobo, in ima odprtine za zračenje. Na sprednjem delu je vizir, ki preprečuje, da bi v dežju voda kapljala po obrazu. Zaradi vidnosti so gozdarske čelade rumene, oranžne ali rdeče barve. Čelada za sekača ima še obvezno dodatno opremo: glušnike, ki ščitijo pred hrupom motorne žage, zaščitno mrežico, ki ščiti obraz pred letečim žaganjem, in zaščito za vrat.

Gozdarske hlače so namenjene za delo v gozdu z motorno žago. Uporabljajo jih predvsem sekači in drugi, ki z motornimi žagami žagajo les. Gozdarske hlače ščitijo delavca pred vplivi okolja in pred urezninami z motorno žago. Najpomembnejša lastnost gozdarskih hlač je, da ščitijo pred ure-

zi z verigo motorne žage. Med zgornjo in spodnjo plastjo blaga je več plasti posebnega nitastega materiala. Nitke v primeru ureza v nekaj stotinkah sekunde ustavijo verigo motorne žage in preprečijo poškodbe noge.

Gozdarske hlače morajo ščititi pred vsemi vremenskimi razmerami. Zimske hlače so toplejše od poletnih. Sekači običajno uporabljajo hlače, ki imajo naramnice in prekrivajo ledveni del in tudi sprednji del telesa (trebuh). Takšne hlače nudijo več zaščite in preprečujejo prekomerno ohlajanje ledvenega dela. Uporabljajo se lahko tudi hlače brez naramnic.

Gozdarske rokavice ščitijo gozdne delavce pred umazanijo, vbodi trnov in lesnih iveri, odrgrinami, mrazom, piki žuželk in drugimi dejavniki. Pri delu z motorno žago je smiselno imeti rokavice, ki zmanjšujejo prenos tresljajev motorne žage (protivibracijske rokavice) in imajo zaščito proti vrezu z verigo motorne žage. Ponudba na trgu je velika, nekoliko manjša pa je ponudba rokavic z zaščito proti tresljajem in zaščito proti vrezom.

Gozdarski čevlji so pomemben varnostni del opreme vsakega delavca v gozdu. Omogočajo varno hojo po gozdnih poteh in po brezpotju ter ščitijo pred poškodbami pri delu z motorno žago.

Gozdarski čevlji imajo trd gumijast podplat z grobim profilom in jasno izraženo peto. Podplat preprečuje zdrs na spolzkem terenu in nudi dober oprijem na vseh vrstah tal. Podplat mora imeti protiprebojno zaščito, ki ščiti pred vbodi s tal.

Gozdarski čevlji segajo visoko preko gležnjev. So neprepustni za vodo in narejeni tako, da ščitijo pred vrezu z motorno žago na celotnem ogroženem območju. Prsti morajo biti zaščiteni z zaščitno kapico.

Pri nakupu je smiselno največ pozornosti posvetiti varnostnim elementom in udobju pri nošenju. Za delo v vlažnih gozdovih se uporabljajo **gozdarski škornji**, ki imajo enake zaščitne elemente kot gozdarski čevlji. So gumijasti in primerni za delo v vodi.

Popestrili prednovoletni čas

V predbožičnem času se s svojimi koncerti predstavijo mnogi pihalni orkestri. Tako smo tudi kidričevski godbeniki ob koncu leta 2012 popestrili decembrski čas s tradicionalnim prednovoletnim koncertom.

NATALIJA TUMPEJ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Z glasom Zlatke Lampret, ki je povezovala koncert, se je začel čarobni večer. Zvoki orkestra so tokrat izzveneli z repertoarjem pevskih skladb, ki jih je tudi za to priložnost skrbno izbral naš maestro **Stefan Garkov**. Z nekaj skladbami se je pihalni orkester predstavil sam, nato sta se mu na odru pridružili vokalistki Natalija Tumpej in Teja Letonja, ki sta kot solistki in v duetu skladbe obogatili še s pevsko noto.

Za sladko popestritev smo tokrat v goste povabili vokalno zasedbo **Vox Arsana** s Ptuja. Ana Delin,

Teja Letonja, Mladen Delin in Samo Ivačič so energičen preplet vokalnega kvarteta, kot lahko preberemo na njihovi spletni strani, in so to vsekakor tudi pokazali na našem koncertu. Velja omeniti, da je njihov član za klaviaturami Tom Hajšek, ki je tudi desna roka našega dirigenta in pomaga pri vodenju vaj orkestra. Vox Arsana se je najprej samostojno predstavila z venčkom slovenskih popevk in znano pesmijo Orion. Ob koncu koncerta pa smo združili moči in koncertni večer skupaj končali s skladbama Čez

Šušarski most in bigbandovsko različico Just a gigolo.

Do zadnjega koticčka napolnjena dvorana si je z aplavzom zaslužila še dodatni pesmi. To je nam, godbenikom, v veliko veselje, saj tako vemo, da je za nami uspešen koncert. Čarobna nedelja, 23. december 2012, se je tako končala z nasmehi godbenikov, pevskih gostov in vseh obiskovalcev koncerta v veliki dvorani restavracije Pan.

Srečno v novem letu in veselimo se pomladi, ko se ponovno srečamo. □

Sliši se petje Talumovih pevcev

Res je, kar je zapisano v naslovu tega prispevka: Moški pevski zbor Talum Kidričevo veselo nadaljuje svoje delo. Z vsem spoštovanjem do naših predhodnikov v več kot 60-letni zgodovini zborovskega petja negujemo tradicijo prepevanja in dediščino, ki smo jo dobili.

EDVARD HOJSKI

FOTO: SRDAN MOHORIC

tUspešni nastopi v preteklosti so dali še večji zagon in motiv pevcem, da še z večjim zanosom pripravljajo nove nastope, s tem pa še večje zadovoljstvo vsem, ki nas pridejo poslušat.

Predstavimo nekaj pomembnejših dogodkov v preteklem letu 2012, v letu, v katerem je dobro zaživelo delovanje Zveze kulturnih društev občine Kidričevo, katere soustanovitelj in član je tudi naše društvo. Zveza kulturnih društev nastopa kot organizator, njeni člani pa kot izvajalci kulturnih in družabnih prireditev v lokalni skupnosti občine Kidričevo, predvsem pa ima velik pomen smiselno zapolnjevanje programov prireditev.

Leto smo malo pomlajeni z novimi člani zboru začeli s sodelovanjem na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku. Nadaljevanje sezone je pripadalo pripravam na območno revijo odraslih pevskih zborov, ki je za vsak pevski zbor kar zahteven zalogaj. Nastop na reviji budno spremlja uho ocenjevalca Javnega sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije in vsak sodelujoči zbor pričakuje ugodne ocene svojega nastopa. Nadaljevali smo kot gostje na letnem koncertu Ženskega pevskega zbora Vrtec Ptuj. Sproščeno petje obeh zborov je dodobra segrelo dlani poslušalcev in še posebej po izvedbi skupnih pesmi smo bili nastopajoči nagrajeni z dolgim aplavzom.

V sklopu prireditev partnerskih mest Maribora, evropske prestolnice kulture, je družba Talum pripravila zelo zanimivo razstavo Aluminij, laskota prihodnosti in povabljeni smo bili, da se s svojim

petjem predstavimo na odprtju te razstave.

V nadaljevanju so sledile prireditve ob občinskem prazniku, potem martinovanje v občini Kidričevo in razne proslave, na katere so nas povabili organizatorji. Del delovanja zboru predstavlja tudi sodelovanje na zadnjih slovesih od sodelavcev in znancev.

Vsako leto je seveda najpomembnejši mesec za predstavitev veseli december. Tako smo v začetku meseca s pomočjo donatorjev pripravili letni koncert v dvorani restavracije Pan v Kidričevem. Tematika koncerta je bila prelepa

slovenska pesem, ki je na naših odrih vse premalokrat izvajana. V goste smo povabili Ženski pevski zbor Vrtec Ptuj. In kaj povezuje oba zbora? Naš zborovodja, mag. Oliver Buček, je tudi zborovodja ptujskega ženskega zbora. Pripravil je zelo zanimiv program, podkrepljen s spremljavo na klavirju, ki jo je sam tudi izvedel. V veliko veselje so nam bili poslušalci, ki so zadovoljni odhajali s prireditve. Vse priznanje je treba dati tudi kolektivu restavracije Pan, ki je veliko svojega dela vložil v kakovostno izvedbo prireditve.

Pred nami je novo leto, v katerem imamo vsi cilje in načrte. Naša želja je nadaljevati delo, ga še izboljšati, obogatiti repertoar in se predstaviti še kje. Povezava občine Kidričevo s prijateljsko občino Crikvenica odpira nove možnosti za delovanje, med drugim tudi predstavitev na prireditvah v omenjeni občini. Takšna predstavitev zahteva veliko dela in finančnih sredstev. Toda o tem takrat, ko nam bo uspelo.

Naše osebne fotografije so vsako leto starejše, zato bi ob tej priložnosti povabili mlade pevce, da se nam pridružijo. Spoznali bodo, da je v naši družbi prijetno, da se vedno nekaj dogaja, ob tem pa svoje poslanstvo izrazimo z lepo odpe-to slovensko ali katero drugo pesmijo. Lepo povabljeni v naše vrste!

Ob koncu bi se radi zahvalili našemu donatorju, družbi Talum Kidričevo, za vso podporo na naši poti do poslušalcev. Še naprej si želimo dobro sodelovanje. □

ZIMOVANJE

Zimska idila na Treh kraljih

Počitnice so za vse nas izjemnega pomena. Imajo lahko veliko pozitivnih učinkov, predvsem pa je to čas, ki ga preživimo z družino in prijatelji. Velikokrat so zimske počitnice, če upoštevamo oddih za celotno družino, finančno dokaj zahtevne, vendar v primeru Talumovih kapacitet na Treh kraljih zagotovo ni tako.

DEJAN LEVANIČ

FOTO: DEJAN LEVANIČ

[HTTP://MIX.VECER.COM/](http://mix.vecer.com/)

[HTTP://WWW.SHRANI.SI/](http://www.shrani.si/)

[HTTP://WWW.O-PVORANCA.MB.EDUS.SI/](http://www.o-pvoranca.mb.edus.si/)

Za dostopno ceno dobimo danes na Treh kraljih z najemom Talumovih apartmajev mnogo več. Razvoj smučišča in dodatne ponudbe, ki se je z leti samo širila in bogatila, je pripomogel, da lahko z mirno vestjo Tri kralje danes uvrstimo v izjemno destinacijo za preživljanje dopustniških dni.

Smučišče

Manjše, a prijetno smučišče na južnem delu 1347 metrov visokega Velikega vrha bistriškega Pohorja privablja predvsem šolske skupine, družine in rekreativne smučarje. Cesti – ena pripelje iz Slovenske Bistrice prek Tinja, druga pa prek Šmartnega na Pohorju – sta pozimi vedno spluženi in posipani.

Ob smučišču je dobro poskrbljeno tudi za okrepčila v brunarici Rdeča kapica, v Penzionu Jakec, ki je v neposredni bližini smučišča, pa postrežejo z odličnimi kulinaričnimi specialitetami, med katerimi so najbolj poznane pohorski lonec, pečenica in krvavica s kislim zeljem, divjačina na več načinov, ajdovi žganci v gobovi omaki, domača gibanica itd.

Cena smučarske vozovnice

Cena celodnevne smučarske vozovnice znaša 21,50 EUR, za študente in upokojece 17,50 EUR, za otroke 13,50 EUR. Možen je tudi nakup poldnevne in 2-urne vozovnice ter 5- in 7-dnevne smučarske vozovnice. **Pri najemu Talumovega apartmaja je vključena tudi ena brezplačna vozovnica za vse dni bivanja.**

Šola smučanja

Vsak dan v tednu in med vikendi je **pri predhodni rezervaciji** na Treh kraljih možna individualna šola smučanja. **Informacije lahko**

dobite, če pokličete telefonsko številko 02/80 34 506 ali pišete na e-poštni naslov hotel@jakec.si.

Namestitev v Talumovih apartmajih

Talum ima na Treh kraljih **tri apartmaje, dva za dve osebi in enega za štiri osebe.** Apartmaji so ohranjeni, urejeni in čisti:

- **apartma za 2 osebi – cena 25 EUR na dan,**

- **apartma za 4 osebe – cena 35 EUR na dan.**

Ponudba in dodatne aktivnosti

Moderen kompleks hotela Jakec na Treh kraljih danes ponuja veliko več kot nekoč: **prostor za najmlajše** v prijetni otroški igralnici, za **ljubitelje savn** v zeliščni, finski, turški in infra rdeči savni, za **ljubitelje masažnih bazenčkov** v najmodernejšem džakuziju, za **ljubitelje rekreacije** v fitness centru, **ljubitelje bowlinga** pa na štiri-steznem bowlingu s posebnim prostorom za osvežitev s hrano in pijačo.

Prijetno boste presenečeni tudi nad odlično kulinariko. V prekrasnem ambientu v eni od treh restavracij boste ob krušni peči zaznali vonj, ki vam bo zagotovo vzbudil tek. Ob dobri kapljici in odlični postrežbi bodo odpadli še zadnji dvomi. Za tiste, ki radi malce zavijete, je vedno na voljo točilnica s kaminom.

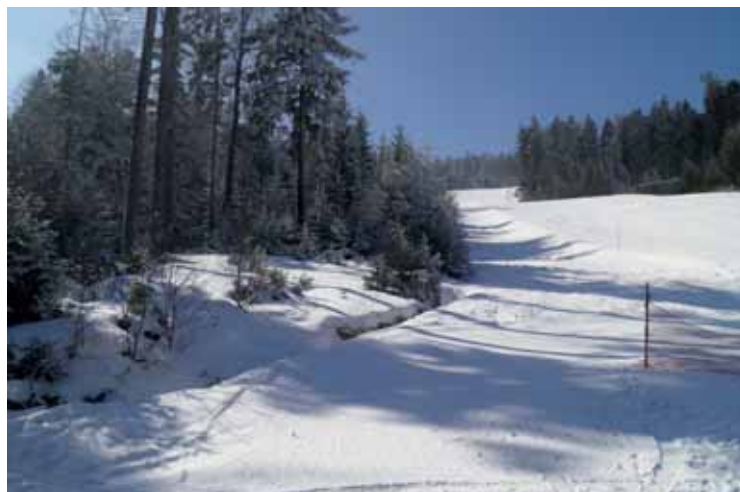
Rezervacija Talumovih apartmajev

Silva Šumenjak,

tel.: 02/7995-138,

e-pošta:

silva.sumenjakk@talum.si □

Apartma za štiri osebe

Apartma za dve osebi

Štiri steze za bowling

Džakuzi

Hladno stiskano konopljeno olje

DAMJAN KELC

FOTO: ARHIV

Konopljeno olje je sestavljeno iz do 90 odstotkov nenasičenih maščobnih kislin, kar je v veliki meri pogojeno z letino, pa tudi s skladiščenjem in hrambo. Maščobne kisline so izredno občutljive za toploto, svetlobo in celo kisik, zato je treba olje proizvajati in skladiščiti v hladnem in temnem prostoru. Uživamo ga hladnega oziroma z njim načeloma ne kuhamo. Najvišja temperatura, do katere je dovoljeno segrevati konopljeno olje, je 150 °C, čeprav se že pri tej temperaturi spremeni večina njegovih sestavin. Segrevanje na višjo temperaturo pa nikakor ni priporočljivo. Olje je torej najbolje uživati takšno, kot je, okusno in sveže. Najprimernejša uporaba konopljenega olja je pri temperaturi, blizu tisti, ki je priporočljiva za njegovo hrambo, torej na temperaturi okoli 10 °C. Na tej temperaturi so ohranjene vse koristne lastnosti tega olja.

Konopljeno olje ima izrazit, a prijeten oreškast okus in ga lahko v kuhinji uporabljamo za razne hladne jedi, torej solate, polivke, hladne omake, namaze, pa tudi za tople jedi, ki ne zahtevajo visokih temperatur. Z oljem lahko le oplemenitimo že končane jedi ali pa ga uporabimo kot sestavino.

Olje uživamo neposredno, pojedimo lahko eno ali dve jedilni žlici dnevno. Najprimernejši čas uživanja je jutro in na tešče (to pomeni, da ga pojedimo na prazen želodec, še pol ure potem pa ne jemo in ne pijemo), saj se sestavine v konopljenem olju le tako najbolje absorbirajo v telo.

Konopljeno olje vsebuje kar osem esencialnih aminokislin, veliko vitaminov skupine B in vitamin E, še pomembnejši sestavini pa sta linolna (omega-6) in alfa-linolen-ska kislina (omega-3). Glede na to, da vsebuje to olje kar od 50 do 70 odstotkov prve in od 15 do 25 odstotkov druge kisline, je edinstveno, da že od 10 do 20 gramov oziroma dve jedilni žlici olja zadovolji dnevne potrebe po teh maščobnih kislinah. Poleg kislin omega-3 in omega-6 pa konopljeno olje kot edino jedilno olje vsebuje tudi gamalinolensko kislino oziroma GLA, ki je sicer del skupine kislin omega-6 in je izredno pomembna za imunsko odpornost. Sestavine so uravnotežene po ključu 3 : 1, zato je konopljeno olje zelo primerno rastlinsko jedilno olje.

Uživajte v konoplji!

Program skrbi za zdravje ali inovativnost nekoliko drugače

Zdravje je temelj celotnega delovanja vsakega posameznika. Na žalost se marsikdo pomena tega zave(da) šele, ko se začnejo pojavljati zdravstvene težave. Kljub temu pa se je v preteklosti pokazalo, da je zdravje vrednota, ki jo večina postavlja zelo visoko na lestvici pomembnosti. Zavedamo se, da moramo za svojo psihofizično kondicijo skrbeti stalno. Kar nekaj talumovcev to dela tudi s pomočjo organiziranih dejavnosti v okviru Zdravo Talum.

DARJA VODUŠEK
FOTO: SRDAN MOHORČ

Verjetno ni talumovca, ki ne bi poznal slogana, ki povezuje dejavnosti za zdravje in ki se vsaj ene teh dejavnosti ne bi udeležil vsaj enkrat. Je pa verjetno manj tistih, ki poznajo zgodbo o začetku njihovega izvajanja.

Začetek sega v leto 1998. Že takrat smo se v Talumu zavedali, da lahko samo preventivno, sistematično izvajanje dejavnosti, ki sodelavcem pomagajo ohranjati dobro psihofizično kondicijo, dolgoročno prinese zelene rezultate.

Visok delež bolniške odsotnosti,

velik delež zaposlenih s statusom delovnega invalida, posledično motnje v procesu in zavedanje, da je lahko stanje glede na majhno fluktuacijo in vrsto proizvodnje samo še slabše, so bili glavni razlogi, da je bila sprejeta odločitev, da se je treba stvari lotiti sistematično in da je ključno najprej delovati preventivno. Tako se je leta 1998 oblikovala delovna skupina, ki je sistematično in interdisciplinarno začela izvajati projekt Zdravo Talum. V delovno skupino so bili vključeni stalni člani:

sodelavci Službe varstva pri delu, sodelavci Kadrovske službe, predstavniki sindikata ter zdravnik. Glede na aktualno tematiko so bili vključeni tudi sodelavci drugih delovnih okolij in zunanji strokovnjaki. Glavni cilji, zastavljeni leta 1998, so bili: identificirati zdravje kot lastno vrednoto; omogočiti vsakemu zaposlenemu, da se udeleži vsaj ene dejavnosti v letu; zmanjšati delež bolniške odsotnosti pod pet odstotkov. Cilji so se v vseh teh letih nekoliko spreminjali in se prilagajali aktualnemu stanju na tem področju. Dejavnosti, ki potekajo vsa ta leta, lahko delimo v tri sklope:

- preventivne rekreativne dejavnosti (kolesarjenje, plavanje, pohodništvo ...),
- preventivne zdravstvene aktivnosti (cepljenje proti gripi, cepljenje proti klopnemu meningitisu, fizioterapevtske delavnice ...),
- izobraževanje in informiranje (članki v internem časopisu, plakati, letaki ... na temo zdravja).

Kot zanimivost naj povemo, da je na prvo organizirano kolesarjenje prišlo samo pet sodelavcev. Z leti je postalo kolesarjenje tako popularno, da ga ne organiziramo več v okviru dejavnosti, saj se naši so-

Prikaz dejavnosti programa skrb za zdravje zaposlenih v letu 2012

Dejavnosti (jan.–dec. 2012)	Število udeležencev
plavanje	4.955
fitnes in plavanje	186
cepljenje proti klopnemu meningitisu	107
cepljenje proti sezonski gripi	113
dejavnosti za najmlajše »Rišemo in pišemo«	46
dan za zdravje »Zdravo Talum« – kolesarjenje, pohod	68
dan za zdravje »Zdravo Talum« – z gibanjem do zdravja	50
dan za zdravje »Zdravo Talum«	157
plesna vadba zumba	popv. 25/termin (12)
rekreacija v telovadnicah	popv. 15/termin (28)

delavci organizirajo kar sami. Osrednji dogodek je Talumov dan za zdravje, ki ga marsikdo med nami ne izpusti za nobeno ceno.

Vsa ta leta izvajamo nekaj že »tradicionalnih« dejavnosti in iščemo nove, s katerimi bi k sodelovanju privabili čim več sodelavcev. V

tabeli prilagamo udeležbo na lanskih organiziranih dejavnostih.

Verjetno se sprašujete, zakaj naslov članka tudi »inovativnost malo drugače«, ko pa pišemo o dejavnostih za zdravje. Zato, ker smo prepričani, da je bil začetek takšnega projekta v letu 1998 ino-

vativna ideja, ki se je pred dvema letoma uzakonila kot obveznost vseh delodajalcev. Leta 2010 so bile namreč v okviru Zakona o varnosti in zdravju sprejete zahteve, ki delodajalce zavezujejo, da izvajajo organizirane programe oziroma dejavnosti, s katerimi

bodo podpirali zdravje zaposlenih.

Mi v Talumu to delamo že 14 let. V eni naslednjih številkih bomo predstavili načrtovane dejavnosti za leto 2013. Že sedaj vas vabimo k dopolnitvam programa z novimi idejami. Vsaka je dobrodošla.

POSLOVNOST

Darila z zgodbo

Pomemben vsebinski sklop marketinga sestavljajo komunikacije podjetja z njegovim okoljem, pri čemer se srečamo tudi s pojmom poslovna darila. Obdarovanje v poslovnem svetu je že zelo stara navada, ki jo sicer lahko spremljamo v vsej zgodovini, najprej med plemeni, kasneje med ljudstvi in posamezniki. Priložnosti so bile zmeraj svečane: srečanja vladarjev in vojskovodij, podpisi premirij, pogodb ... Darila so bila in so v takih primerih še vedno znak posebnega spoštovanja in naklonjenosti.

GREGOR ZEČEVIĆ
DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Vsebina poslovnih daril se s časom spreminja. Koledar je bil sprva resnično uporabno poslovno darilo, danes pa večinoma služi kot likovno-oblikovalski izdelek za okraševanje sten. Z razvojem podjetništva je narasla tudi raznolikost poslovnih daril, ki so temeljila predvsem na uporabni vrednosti; to so bili razni pepelniki, pisala, svetilke, metri, noži za odpiranje pisem, vžigalniki ipd. Zanimivo je, da so se prvi žepni koledarčki kot predhodniki rokovnikov pojavili že pred prvo svetovno vojno. Nato je šel razvoj poslovnih daril v bizarne razsežnosti in obdarovanje je postalo prava tekma: od lova na jelene in poletov z letalom do dragih ur in tehnično naprednih izdelkov.

Poslovna darila pridobivajo pomen tudi v skupini Talum, kar je logična posledica samostojnega nastopanja na prodajnem trgu. Na pobudo Petra Gruberja, agenta za prodajo rondic, smo začeli podarjati aluminijsko folijo posebne kakovosti, ki je v redni prodaji težko dosegljiva. Naredili smo še korak naprej in temu dodali še bučno olje, ki je polnjeno v aluminke. Tako smo prišli do daril,

ki imajo posebno vrednost, daril, na katerih se ne nabira prah, daril, ki jih ima obdarovanec vedno pred seboj in jih zagotovo ne bo podelil naprej. Aluminijska folija, kakovostnejša od navadne, je praktična in je ni moč dobiti kjerkoli. Bučno olje v aluminke je edinstven dodatek jedem. Proizvajajo in prodajajo ga samo na Štajerskem, v osrčju katere je tudi Talum. Polnjeno je v aluminke, narejene iz Talumovih rondic. V zadnjem času smo foliji in bučnemu olju dodali še hladno stiskano konopljeno olje, ki je še posebej koristno in je prav tako polnjeno v aluminke, izdelane iz naših rondelic. Darila imajo zgodbo, in to je najpomembnejše. Zato je vsakemu, ki jih dobi, treba povedati, da gre za aluminij, izdelan v Talumu. V poslu pogosto odločajo nianse in subjektivne odločitve, na katere je moč vplivati z dobrim poslovnim odnosom in s pravim poslovnim darilom. S temi poslovnimi darili smo dosegli, da poslovni partner razmišlja o Talumu, ko darilo ima (»Uživam v kosilu.«) in ko ga nima (»Obišči Talum, da bo družina srečna.«). □

Novoletna zabava

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Salzburški paviljon White Noise

DARKO FERLINC
[HTTP://WWW.MARIBOR2012.EU/](http://www.maribor2012.eu/)
 FOTO: DARKO FERLINC

kot zgradbe kot celote, odvisno od razdalje ocenjevalca. Nastal je na podlagi javnega natečaja deželne vlade iz Salzburga s ciljem spodbujanja moderne arhitekture in arhitekturnih intervencij v javnih prostorih. White Noise je plod izjemnega sodelovanja med Vlado Republike Avstrije, deželno vlado Salzburga, predstavništvom Avstrijske gospodarske zbornice v Sloveniji, avstrijskim veleposlaništvom in Avstrijskim kulturnim forumom iz Ljubljane, Mestno občino Maribor ter zavodom Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture.

Tudi take stvari so narejene iz aluminija. V Mariboru so Avstrijci postavili zanimivo inštalacijo, ki je pravzaprav prireditveni prostor, v katerem je med drugimi razstavljal tudi akademski slikar Dušan Fišer, ki ga v Talumu dobro poznamo.

White Noise je montažni paviljon, ki je med 15. septembrom in 28. oktobrom 2012 z nenavadnim videzom spodbujal mimoidoče, da vstopijo ter se prepustijo vsebini. Paviljon, ki odbija svetlobo in s tem ustvarja varljivo dojetje oblike in materialov, vsakemu dopušča svojo interpretacijo tako posameznih elementov

Programske vsebine so zagotovile različne slovenske in tuje ustanove, kot so Zveza prijateljev mladine Maribor, Avstrijska gospodarska zbornica, Avstrijski kulturni forum iz Ljubljane, Akademski folklorna skupina Študent, Klub ptujskih študentov in druge. Program je obsegal številne delavnice za otroke in mladino, razprave, razstavo avstrijskega oblikovanja, literarne, glasbene in filmske večere. □

Zaključek EPK

DARKO FERLINC
 FOTO: SRDAN MOHORIČ

Evropska prestolnica kulture (EPK) je zaprla svoja vrata. Za tiste, ki so dogajanja v sklopu EPK vodili, je bilo vse v najlepšem redu. Vrhunsko. Bolje ne bi moglo biti. Za one druge pa je vse skupaj minilo malo drugače. Ne tako vrhunsko, z veliko težavami, razočaranji itd. Menda je v času EPK v Mariboru propadlo Društvo likovnih umetnikov, skoraj je propadla fotografska galerija na Židovskem trgu. Nasploh so likovniki menda potegnili kratko. Resnica je morda nekeje vmes. Sodeloval je tudi Talum. Pol leta je okoli stebrov upravne zgradbe in v njeni avli stala razstava s skup-

nim naslovom Uf, industrija! Naša se je imenovala Aluminij, kovina prihodnosti. Na njej smo obiskovalcem pokazali, kaj delamo, kakšno zgodovino in tradicijo imamo, kakšen je naš odnos do zaposlenih, družbe in okolja. In seveda veliko dobrih likovnih del. Tudi mi smo bili ob vsem tem slabe volje. Za razstave v partnerskih mestih so bila namenjena določena sredstva. S pomočjo teh sredstev naj bi nastal tudi skupni katalog razstave Uf, industrija! Vemo, da je bil že oblikovan. Dobili smo celo separat v pregled. Kataloga pa ni od nikoder. Seveda se postavlja vprašanje, ali je sploh bil natisnjen, ali bo natisnjen, ali pa je bil denar za tiskanje porabljen za kaj drugega. Če je bil natisnjen, se pač nihče ni potrudil, da bi nas o tem obvestil, kaj šele, da bi nam ga poslal.

Kje bo od lanskega leta Maribor na kulturnem zemljevidu Evrope, kje bo Ptuj, je vprašanje. Videli smo lahko veliko kakovostnih dogodkov, zgradilo se pa praktično ni nič. Zato tudi ne bo nič ostalo. Zanimivo pri vsem pa je, da so bili vsi dogodki, ki imajo deset- ali večletno tradicijo, izvedeni v sklopu EPK. Kot na primer ptujsko kutentovanje. □

KO NAM ZA PREMOŽENJE NI VSEENO

- FIZIČNO IN TEHNIČNO VAROVANJE
- PROTIPOŽARNO VAROVANJE
- SERVIS GASILNIKOV IN HIDRANTOV
- TRGOVINA

Vargas-Al, d. o. o.

Družba za fizično-tehnično in protipožarno varovanje premoženja, trgovino in servis

Tovarniška cesta 10
2325 Kidričevo
Tel.: +386 2 799 54 11
www.vargas-al.si

UPOKOJITVE

Tudi zanj je prišel čas

SODELAVCI TRETJE IZMENE

LIVARNE ZLITIN

FOTO: SRDAN MOHORIČ

V življenju je več prelomnic in pravljič in ena takih je sedaj pred tabo. Prišel je namreč čas, ko naš sodelavec **Alojz Gajser** odhaja v zaslužni pokoj.

Vsakega posameznika zaznamuje vsako obdobje v njegovem življenju in enako velja za Alojza. V takratni TGA je prišel septembra daljnega leta 1978 v tedanji TOZD Predelava. Najprej je opravljal pomožna dela pri vlivanju aluminija, zaradi svojega zanosa in marljivo-

sti pa je napredoval na dela livarja ter nato postal vodja del pri vlivanju aluminija. Tedaj smo že gradili novo livarno. Z žalostnimi občutki smo se poslavljali od livarne 1 ter se leta 2003 vsi skupaj veselili odhoda v novi obrat, v livarno zlitin, kjer je Alojz opravljal dela livarja. Zdaj je tudi zanj prišel čas, da uživa v zaslužnem pokoju in nadoknadi zamujeno.

Alojz, želimo ti, da te še naprej spremljata veselje in zdravje, vse, kar je doslej šlo mimo tebe, pa nadomesti z lepšimi in prijetnejšimi stvarmi. Naj bo odhod zate prijeten in v pokoju poskušaj uživati v največji možni meri.

Upam, da smo bili dobri sodelavci in prijatelji in da ti je v ponos in veselje, da si ves ta čas delil z nami v dobrem in slabem.

Vsi, ki smo s tabo delili minule trenutke, želimo, da rek *Nimam časa* zate ne bi veljal, da bi si čas večkrat vzel tudi za nas in se nas spomnil.

Vsaka pravljičica ima srečen konec, toda ta pravljičica se še ni končala in želimo ti, da se še dolgo ne bi. □

Življenje – to niso dnevi, ki so minili, temveč dnevi, ki smo si jih zapomnili.
(Projter A. Pavlenko)

Zahvala

Ni večje bolečine kot v dneh žalosti nositi v srcu srečnih dni spomine.

Zahvala

Ob nenadni izgubi našega draga atka, dedka, pradedka in brata

Stanislava Bogmeta iz Lovrenca

Ob nenadni izgubi našega očeta, dedka in tasta

Alojza Leskovarja

(6. 4. 1934 – 23. 12. 2012) iz Lovrenca na Dravskem polju 108

se iskreno zahvaljujemo vodstvu, sindikatu in pihalni godbi Talum. Iskrena hvala vsem, ki ste ga v

tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti, darovali cvetje in sveče ter nam izrekli sožalje.

Njegovi: Tone in Lojzek z družinoma

na Dravskem polju, upokojenca Taluma, se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Hvala Hedviki Pulko za lepe besede ob njegovi žari, Hinku Dasku za odigrano Tišino, župniku za opravljeni obred, pevcem za lepo odpete pesmi, sosedom za nesebično pomoč.

Hvala sodelavcem družb Talum

Inštitut in Vital ter sindikatu Taluma za finančno pomoč in sveče.

Hvala vsem, ki ste nam segli v roko, izrekli sožalje ter darovali sveče.

Hčere Marjetka, Karolina in Nada z družinami, partnerica Anica in brat Viktor

KRIŽANKA

tSLOVARČEK: OTAGRA – bolečina v ušesu, AAVO – nekdanji estonski kolesar (Pikkuus, 1954), AČKASAR – gora v Armeniji (3195 m), ISPra – italijanski center za atomsko energijo, ALAND – otočje v Baltiku, ANGKOR – nekdanja prestolnica Kambodže (razvaline), CSOR – mesto na madžarskem, pri Budimpešti, VAUD – kanton v Švici, HARM – nizozemski ekonomist (Buiter).

				SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	OZNAILO POROKE V CERKVI	TAJNA PISAVA, KRIPTOGRAM	SLOVENSKI KLASIČNI FILOLOG (ŠKERLJ)	ZA POLTON ZVIŠANI TON G	MODRA MISEL (LUCIJ ANEJ SENEKA)	POKRAJINA V VIETNAMU					
				BOLEČINA V UŠESU					↓						
				TOVORNJAK											
				100 m ²											
ALUMINIJ	KOT PRI ORIENTACIJI	PILOTKA	IZPIS TISKALNIKA VESNA ROŽIČ	↓				AVTO- MOTO ZVEZA FRANCIJ		↓	ŽUŽELKA S PAROM ENAKIH KRIL	LIRSKI PESNIK			
NEKDANJI ESTONSKI KOLEŠAR (PIKKUUS, 1954)					KOBALT		FRANCE REMEC GORA V ARMENIJI (3195 m)				PASTIR IZ OPERE SNEGUROČKE HRVAŠKI OTOK JUŽNO OD ZADRA				
SLOG, ŽANR, VRSTA,						PREBIVALCI PAROŽ KITOVO OLJE									
RIMSKA DVA			MAJHEN LAT DAVID RODMAN					ZANIČLJIV IZRAZ ZA MENIHA IZABELA (KRAJŠE)							
PORTU- GALSKO OTOČJE PRED OBALO MAROKA															
UTRJEN GRAD, TRDNJAVA							AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI				OBLASTA BAKTERIJA ČEBELI PODOBNA ŽUŽELKA				
TITAN			IZVIRNI KRAK REKE MENAM OTOČJE V BALTIKU			MAJHEN ENOOKI RAK PENEČE SE VINO, ŠAMPANJEC						GRŠKA BOGINJA MODROSTI			
ALUMINIJ	NAPITEK IZ ZELIŠČ VRATA PRI NOGOMETU, GOL (ANG.)				NEZNANEC	SARAJEVO TELEFONSKI IMENIK SLOVENIJE		ITALIJANSKI CENTER ZA ATOMSKO ENERGIJO GENIALEC, POSEBNEŽ							
TRGOVINA Z DROBNIM BLAGOM ZA VSAKDANJO RABO												IVAN TAVČAR KUŽA IZ RISANK O MAČKU GARFIELDU			
STARO IME NARAMNICE, OPRTA, NEDRČEK							ZOLA EMILE VULKAN NA OTOKU MINDANAO (FILIPINI)				VZKLIK NA BIKOBORBAH NEKDANJA PRESTOLNICA KAMBODŽE (RAZVALINE)				
MOZOLJE- VOST, MOZOLJI					POLOŽAJ, TELESNA DRŽA NAJVIŠJI VRH PIRENEJV (3404 m)				LUKA V JEMENU KANTON V ŠVICI						
VELIKO VODNO PLOVILO						MESTO NA MADŽ- ARSKEM PRI BUDIM- PEŠTI	TOČILNICA PIVA NIZOZEMSKI EKONOMIST (BUITER)						REKA V RUSLIJ, DESNI PRITOK VOLGE	OVRATNA RUTA	
												OSNOVNA ŠOLA BENETKE			
				EVROPSKA VESOLJSKA AGENCIJA					NARODNA IN UNIVER- ZITETNA KNJIŽNICA POSTOJNA						
				VOJNA LADJA, OBOROŽENA ZLASTI S TORPEDJI IN TOPOVI											
														MADRIDSKI ŠPORTNI KLUB	

BODI **IN**,
BODI **INO**VATIVEN

Upam videti.

Poglejmo **kaj** lahko
izboljšamo v
delovnem procesu.

Pomislimo, **kje in kako**
lahko izboljšamo
delovni proces.

Upam
misliti.

Upam
predlagati.

Predlagajmo svojo **rešitev**,
dajmo svojo **idejo**.

Upam
prispevati.

Prispevajmo svoj delež k **razvoju**
Taluma in sodelujmo pri ustvarjanju
boljše **prihodnosti**.

Upam si!

Prestrukturiranje Taluma z inovativnostjo